

DONOŠENJE KONTUMACIJSKIH PRESUDA U SPOROVIMA O UZDRŽAVANJU DJECE

*Slađana Aras, dipl. iur.**

UDK 347.951.5

347.635.3

Pregledni znanstveni rad

Primljeno: travanj 2009.

Cilj rada jest analizirati institut kontumacijskih presuda (presude zbog ogluhe i presude zbog izostanka) u postupcima o uzdržavanju maloljetne djece, odnosno djece nad kojom roditelji ostvaruju roditeljsku skrb nakon punoljetnosti čija je mogućnost donošenja uvedena Zakonom o izmjenama i dopunama Obiteljskog zakona iz 2007. godine.

Istražuje se općenito pravna priroda kontumacijskih presuda; razmatraju se pretpostavke za donošenje tih presuda prema Zakonu o parničnom postupku i Obiteljskom zakonu; posebna se pozornost posvećuje specifičnostima njihova donošenja.

U zaključnom dijelu rada iznosi se evaluacija novootvorene mogućnosti donošenja kontumacijskih presuda u postupcima o uzdržavanju djece te naznačuju određeni prijedlozi de lege ferenda.

Ključne riječi: kontumacijske presude, presuda zbog ogluhe, presuda zbog izostanka, uzdržavanje djece, alimentacijski postupak.

1. UVODNE NAPOMENE

Sedes je materiae obiteljskoga alimentacijskoga parničnoga procesnog prava u Obiteljskom zakonu¹. U tim se postupcima na odgovarajući način primjenjuju

* Slađana Aras, dipl. iur., znanstvena novakinja - asistentica Pravnoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Trg maršala Tita 14, Zagreb

¹ Obiteljski zakon (Narodne novine br. 116/2003., 17/2004., 136/2004., 107/2007.; u daljnjem tekstu: ObZ).

odredbe Zakona o parničnom postupku², ako ObZ-om nije drukčije određeno (nov. čl. 264. ObZ-a).³

Odredbe ZPP-a o mogućnosti donošenja kontumacijskih presuda u parničnom postupku (čl. 331.b i 332. ZPP-a) nisu se primjenjivale u postupcima o uzdržavanju djece prije stupanja na snagu Zakona o izmjenama i dopunama Obiteljskog zakona iz 2007. godine⁴ (prij. čl. 270. st. 3. ObZ-a).

ZIDObZ 07 izvršene su ozbiljnije intervencije u uređenje alimentacijske procedure. Tako je, između ostalog, uvedena mogućnost donošenja kontumacijskih presuda u postupcima o uzdržavanju djece. U sporu o uzdržavanju u kojemu je tužitelj maloljetno dijete ili dijete nad kojim roditelji ostvaruju roditeljsku skrb nakon punoljetnosti sud može donijeti presudu zbog ogluhe te presudu zbog izostanka ako ocijeni da je to u skladu s dobrobiti djeteta (nov. čl. 305.a st. 2. ObZ-a). *Arg. a contrario ex nov.* čl. 305.a st. 2. ObZ-a, u sporu o uzdržavanju u kojemu je tuženik maloljetno dijete ili dijete nad kojim roditelji ostvaruju roditeljsku skrb nakon punoljetnosti sud ne može donijeti presudu zbog ogluhe te presudu zbog izostanka.

U kontekstu mogućnosti donošenja kontumacijskih presuda u postupcima o uzdržavanju djece otvara se čitav niz načelno teorijskih, ali i implementacijsko-praktičnih pitanja, između ostalog: kakva je prava priroda kontumacijskih presuda; kakvog su značenja i dosega odredbe ZPP-a i ObZ-a o pojedinim posebnim pretpostavkama za njihovo donošenje (npr. što se podrazumijeva pod pojmom 'uredna dostava' (čl. 331.b st. 1. t. 1. i čl. 332. st. 1. t. 1. ZPP-a), što se sve smatra 'osporavanjem tužbenog zahtjeva' (čl. 331.b st. 1. i čl. 332. st. 1. t. 2. ZPP-a), kako treba tumačiti pojam 'udalji se s ročišta' (čl. 332. st. 1. ZPP-a), kakva je priroda i značenje zahtjeva da raspolaganja stranaka

² Zakon o parničnom postupku (Narodne novine br. 53/1991., 91/1992., 112/1999., 88/2001. - v. čl. 50. Zakona o arbitraži, 117/2003., 88/2005. - v. čl. 129. Zakona o izmjenama i dopunama Ovršnog zakona, 2/2007., 96/2008. - v. odluku USRH od 20. prosinca 2006. i 9. srpnja 2008., 84/2008., 123/2008.; u daljnjem tekstu: ZPP).

³ U ObZ-u su alimentacijski postupci uređeni primjenom dviju metoda. Najprije su izdvojena pravila koja su zajednička za sve obiteljske sudske postupke - parnične, izvanparnične i ovršne (uključujući i postupke osiguranja) (čl. 263. - 273. ObZ-a), da bi potom za obiteljskopravne alimentacijske postupke bila statuirana posebna pravila (čl. 300. - 305. d ObZ-a). Konačno, predviđeno je da se odredbe ZPP-a primjenjuju u svim obiteljsko-pravnim postupcima, ako ObZ-om nije drukčije određeno (nov. čl. 264. ObZ-a).

⁴ Zakon o izmjenama i dopunama Obiteljskog zakona iz 2007. godine (Narodne novine 107/2007.; u daljnjem tekstu: ZIDObZ 07).

ne smiju biti u suprotnosti s prisilnim propisima, pravilima javnog morala i 'dobrobiti djeteta' (čl. 331.b st. 2., čl. 332. st. 2. i čl. 3. st. 3. ZPP-a; nov. čl. 305.a st. 2. ObZ-a), kakva je priroda pretpostavke da 'osnovanost tužbenog zahtjeva proizlazi iz činjenica koje su navedene u tužbi' (čl. 331.b st. 1. t. 2. i čl. 332. st. 1. t. 3. ZPP-a), može li sud donijeti kontumacijsku presudu kojom djelomično usvaja tužbeni zahtjev i sl.); kakve je prirode presuda kojom sud, u slučaju kad osnovanost tužbenog zahtjeva ne proizlazi iz činjenica navedenih u tužbi, odbija tužbeni zahtjev (čl. 331.b st. 4. i čl. 332. st. 4. ZPP-a); kakav je postupak u slučaju odgode donošenja kontumacijske presude (čl. 331.b st. 5. i 7. i čl. 332. st. 5. i 7. ZPP-a), itd.

U ovom će se radu, pokušavajući odgovoriti na naznačena pitanja, razmotriti pravna priroda kontumacijskih presuda (*v. infra ad* 3.1.1.), odredbe ZPP-a i ObZ-a o posebnim pretpostavkama za donošenje kontumacijskih presuda (*v. infra ad* 3.2. i 3.3.) te donošenje i odgoda donošenja kontumacijskih presuda (*v. infra ad* 3.4. i 3.5.). Prethodno će biti razmotrena (ne)mogućnost donošenja kontumacijskih presuda u postupcima o uzdržavanju djece u povijesnoj perspektivi (*v. infra ad* 2.). Ukazat će se, također, na rješenja u poredbenom pravu.⁵

Sud može doći u prigodu da odlučuje o uzdržavanju djeteta u povodu posebne alimentacijske tužbe (alimentacijski spor kao glavni spor) i adhezijski uz bračni, maternitetski te paternitetski spor (čl. 300. st. 1. i čl. 301. ObZ-a; alimentacijski spor kao adhezijski spor). Ovdje će biti obrađena samo situacija u kojoj sud o alimentacijskom sporu odlučuje kao o glavnom sporu. Specifičnosti te procesna pravila koja se primjenjuju kad sud odlučuje o alimentacijskom sporu kao o adhezijskom sporu nisu predmet ovog rada.

Iako ObZ, regulirajući mogućnost donošenja kontumacijskih presuda u sporovima o uzdržavanju, govori o maloljetnom djetetu i djetetu nad kojim roditelji ostvaruju roditeljsku skrb nakon punoljetnosti (*arg. ex* nov. čl. 305.a st. 2., nov. čl. 305.b st. 1., nov. čl. 305.c st. 1. i nov. čl. 305.d st. 1. ObZ-a), treba uzeti da se te odredbe odnose i na dijete (osobu) koje je lišeno poslovne sposobnosti, a nad kojim roditelji ne ostvaruju roditeljsku skrb nakon punoljetnosti, već koje ima skrbnika (*arg. ex* čl. 162., čl. 163. i čl. 267. ObZ-a). U skladu s time u radu se pod pojmom djeteta podrazumijeva maloljetno dijete, dijete (osoba) nad kojim roditelji ostvaruju roditeljsku skrb nakon punoljetnosti te dijete (osoba) nad kojim roditelji ne ostvaruju roditeljsku skrb nakon punoljetnosti, već ono ima skrbnika.

⁵ *V. infra ad* bilj. 57. i 145.

Ako iz konteksta ne proizlazi što drugo, pod pojmom kontumacijskih presuda⁶ se podrazumijeva presuda zbog ogluhe te presuda zbog izostanka. Također, kad se u radu općenito govori o kontumacijskim presudama, ta opća rješenja vrijede i za alimentacijske sporove.

2. POVIJESNI PREGLED

2.1. Razdoblje saveznog zakonodavstva od 1945. do 1971. godine

Nakon što je Hrvatska postala jednom od šest federalnih republika u okviru Federativne Narodne Republike Jugoslavije (1945.), započelo je razdoblje donošenja novih pravnih izvora na području obiteljskog prava. Prethodni propisi stavljeni su izvan snage. Uspostavljen je privremeni pravni poredak do donošenja novih pravnih izvora, pri čemu je u okviru prijelaznog režima postojala mogućnost primjene prijašnjih propisa.⁷

Navedeno je razdoblje karakterizirala savezna zakonodavna kompetencija na području obiteljskoga prava, pa su se o pojedinim segmentima toga prava donosili savezni propisi za cijelo područje bivše države. Tako je već 1946. godine bio donesen Osnovni zakon o braku⁸, a odmah su zatim 1947. doneseni

⁶ Od lat. izraza *contumax*, tvrdoglav, koji se ne pokorava.

⁷ Donesen je Zakon o nevažnosti pravnih propisa donijetih prije 6. aprila 1941. godine i za vrijeme neprijateljske okupacije (Službeni list FNRJ br. 86/1946.; u daljnjem tekstu: Zakon o nevažnosti), čiji je čl. 2. odredio:

“Pravni propisi (zakoni, uredbe, naredbe, pravilnici i dr.) koji su bili na snazi na dan 6. aprila 1941. godine, izgubili su pravnu snagu.”

Time je OGZ i Zakonik o sudskom postupku u građanskim parnicama iz 1929. godine (Službene novine, br. 179-LXXXV; u daljnjem tekstu: Grpp 29) ‘izgubio pravnu snagu’. Doduše, sudovi su na temelju Zakona o nevažnosti primjenjivali pravna pravila iz Grpp 29, ako odgovarajuća materija nije bila uređena novim pravnim propisima i ako su ta pravna pravila bila u skladu s društvenim uređenjem tadašnje Jugoslavije. Grpp 29 je predviđao dvije vrste kontumacijskih presuda - presudu zbog izostanka s prvog ročišta za glavnu raspravu (par. 492. Grpp 29) te presudu zbog tuženikova propuštanja pravovremenog odgovora na tužbu (par. 494. Grpp 29). O tome više Čizmić, *Presuda zbog izostanka u građanskom parničnom postupku* (doktorska disertacija), Split, 2001. (u daljnjem tekstu: Čizmić, *Presuda zbog izostanka*), str. 132 - 145.

⁸ Osnovni zakon o braku (Službeni list FNRJ br. 29/1946., 36/1948., 44/1951., 18/1955., Službeni list SFRJ br. 12/1965., 28/1965. - pročišćeni tekst; u daljnjem tekstu: OZB).

Osnovni zakon o starateljstvu⁹, Osnovni zakon o odnosima roditelja i djece¹⁰ i Zakon o usvojenju¹¹. Bili su to savezni zakoni, koji su se primjenjivali i u Hrvatskoj, koja je (u okvirima svoje tadašnje vrlo uske zakonodavne nadležnosti) ubrzo donijela zakone kojima je podrobnije uredila brak i imovinske odnose bračnih drugova¹².

Parnični postupak je bio zakonski uređen tek 1956. godine donošenjem Zakona o parničnom postupku¹³. Sudovi su do tada, na temelju Zakona o nevažnosti, primjenjivali pravila iz Grpp 29, ako odgovarajuća pravna materija nije bila uređena novim pravnim propisima i ako su ta pravna pravila bila u skladu s društvenim uređenjem tadašnje Jugoslavije.^{14,15}

Prije donošenja ZPP 56 bio je donesen Zakon o ubrzanju parničnog postupka pred redovnim sudovima (1955.)¹⁶, koji je bio prestao važiti kad je stupio na snagu ZPP 56 (čl. 2. Uvodnog zakona za Zakon o parničnom postupku)¹⁷. ZUPP 55 je bio prvi čisto građanski procesni zakon donijet nakon 1945. godine; njime se htjelo privremeno riješiti brojna pitanja parnične procedure do donošenja ZPP 56.

Do donošenja ZUPP 55 praksa je sudova odlučno odbacivala kontumacijsku presudu kakvu je predviđao Grpp 29 (par. 492. i 494. Grpp 29); pritom se

⁹ Osnovni zakon o starateljstvu (Službeni list FNRJ br. 30/1947., Službeni list SFRJ br. 16/1965.).

¹⁰ Osnovni zakon o odnosima roditelja i djece (Službeni list FNRJ br. 104/1947., Službeni list SFRJ br. 10/1965.; u daljnjem tekstu: OZORD).

¹¹ Zakon o usvojenju (Službeni list FNRJ br. 30/1947., 24/1952., Službeni list SFRJ br. 10/1965.).

¹² Zakon o imovinskim odnosima bračnih drugova (Narodne novine br. 23/1950.).

¹³ Zakon o parničnom postupku iz 1956. godine (Službeni list FNRJ br. 4/1957., 52/1961., Službeni list SFRJ br. 12/1965., 1/1971., 23/1972., 6/1974.; u daljnjem tekstu: ZPP 56).

¹⁴ V. *supra ad* bilj. 7.

¹⁵ Sudovi u FNRJ, osim izvjesnih odredaba procesnog karaktera koje je sadržavao OZB, nisu primjenjivali poseban postupak u bračnim sporovima nego su ih raspravljali u redovnom parničnom postupku. Sud je bio dužan presudom kojom izriče razvod braka odlučiti o čuvanju, odgoju i uzdržavanju zajedničke djece (čl. 65. OZB-a). O tome v. Kamhi, *Građanski sudski postupak*, Sarajevo, 1957. (u daljnjem tekstu: Kamhi, GSP), str. 417.

¹⁶ Zakon o ubrzanju parničnog postupka pred redovnim sudovima iz 1955. godine (Službeni list FNRJ br. 19/1955.; u daljnjem tekstu: ZUPP 55).

¹⁷ Uvodni zakon za Zakon o parničnom postupku iz 1956. godine (Službeni list FNRJ br. 4/1957.; u daljnjem tekstu: UZZPP 56).

polazilo od toga da se radilo o suviše strogom i formalističkom institutu, koji je dovodio i mogao dovesti do velikih nepravdi i zlouporaba.¹⁸ Čl. 12. st. 1. ZUPP 55 određivao je da se protiv tuženika koji ne dođe na pripremno ročište do njegova zaključenja, ili ako dođe, ali se ne želi upustiti u raspravljanje, odnosno ako se udalji s ročišta, a ne ospori tužbeni zahtjev, mogla donijeti presuda zbog izostanka. Ako nije bilo zakazano pripremno ročište ili ako je za suđenje bio nadležan sudac pojedinac, presuda zbog izostanka mogla se pod istim uvjetima donijeti i na prvom ročištu određenom za glavnu raspravu (čl. 12. st. 6. ZUPP 55). Međutim, u ZUPP 55 nije bilo odredaba o presudi zbog izostanka u posebnim postupcima što je dovelo do različitih stavova o tome u doktrini.¹⁹

Prema UZZPP 56, stupanjem na snagu ZPP 56 bile su prestale važiti odredbe ZUPP 55 i procesne odredbe u zakonima koje su se odnosile na institute koje je regulirao ZPP 56 ili su bile u suprotnosti s njegovim odredbama (čl. 2. UZZPP 56). Iako je ZPP 56 sadržavao niz instituta koje je poznavao i Grpp 29, njime je uvedeno i niz novih rješenja, a osobito kod presude zbog izostanka. ZPP 56 tako nije bio predvidio presudu zbog propuštanja roka za podnošenje pismenog odgovora na tužbu, nego samo zbog izostanka tuženika s pripremnog ročišta, odnosno u parnicama gdje nije bilo pripremnog ročišta, zbog izostanka tuženika s prvog ročišta za glavnu raspravu (čl. 321. ZPP 56)²⁰. ZPP 56 je

¹⁸ O tome v. Čizmić, *Presuda zbog izostanka*, str. 147 - 149.

¹⁹ O tome v. Vasić, *Presuda zbog izostanka kao novi institut u našem pozitivnom zakonodavstvu*, *Naša zakonitost*, 10-12/1955., str. 445 - 448.; Zuglia, *Još o kontumacionoj presudi*, *Naša zakonitost*, 1/1956., str. 8 - 11.; Vasić, *Kontumacija i sporovi oko izdržavanja maloletne dece*, *Glasnik Advokatske komore Vojvodine*, 5, br. 10, 1956. (u daljnjem tekstu: Vasić, *Kontumacija ...*), str. 15 - 21.

²⁰ Čl. 321. ZPP 56 je glasilo:

“(1) Kad tuženi ne dođe na pripremno ročište do njegova zaključenja, ili na prvo ročište za glavnu raspravu ako pripremno ročište nije održano, ili ako dođe na ova ročišta ali neće da se upusti u raspravljanje, ili se udalji sa ročišta a ne ospori tužbeni zahtjev, donijeti će se presuda kojom se usvaja tužbeni zahtjev (presuda zbog izostanka), ako su ispunjeni slijedeći uvjeti:

- 1) ako je tuženik bio uredno pozvan;
- 2) ako tužilac predloži donošenje presude zbog izostanka;
- 3) ako tuženi nije podneskom osporio tužbeni zahtjev;
- 4) ako osnovanost tužbenog zahtjeva proizlazi iz činjenica navedenih u tužbi;
- 5) ako činjenice na kojima se zasniva tužbeni zahtjev nisu u suprotnosti s dokazima koje je sam tužilac podnio ili sa činjenicama koje su općepoznate;

uređivao i posebne postupke u bračnim i paternitetskim sporovima²¹ (čl. 398. - 412. ZPP 56).

Prema ZPP 56, u odnosu na uzdržavanje djece, sud je bio dužan u bračnom sporu - ako bi donio presudu kojom brak proglašava nepostojećim ili ga poništava ili razvodi - odlučiti i o čuvanju, odgajanju i uzdržavanju zajedničke djece bračnih drugova, odnosno osoba za koje je bio utvrdio da među njima bračni odnos ne postoji (čl. 408. ZPP 56).^{22,23} Pritom se u sudskoj praksi bilo

6) ako ne postoje općepoznate okolnosti iz kojih proizlazi da su tuženoga spriječili opravdani razlozi da dođe na ročište.

(2) Neće se donijeti presuda zbog izostanka i kad su ispunjeni uvjeti iz prethodnog stava, ako sud ustanovi da se radi o zahtjevu kojim stranke ne mogu raspolagati (član 3. stav 3.).

(3) Donošenje presude zbog izostanka odložiti će se ako je potrebno o okolnostima iz prethodnog stava prethodno pribaviti obavještenja od stranaka ili državnih organa.

(4) Ako iz činjenica navedenih u tužbi ne proizlazi osnovanost tužbenog zahtjeva a tužba na ročištu nije preinačena, sud će donijeti presudu kojom se tužbeni zahtjev odbija.

(5) Donošenje presude zbog izostanka može se odložiti i u slučaju ako nema dokaza da je tuženi uredno pozvan, a nesumnjivo je da mu je poziv poslan. U tom slučaju predsjednik vijeća odredit će rok koji ne može biti duži od trideset dana za dostavljanje u zemlji odnosno duži od šest mjeseci za dostavljanje u inozemstvu, da se izvidi da li je tuženi uredno pozvan. Ako se u tom roku utvrdi da je tuženi bio uredno pozvan, predsjednik vijeća donijeti će presudu zbog izostanka.

(6) Protiv odluke suda kojom se odbija prijedlog tužioca da se donese presuda zbog izostanka, dopuštena je posebna žalba.

(7) U slučajevima predviđenim u st. 3. i 5. ovog člana presudu zbog izostanka sud može donijeti bez saslušanja stranaka.“

²¹ Budući da OZORD i ZPP 56 nisu izričito uređivali sporove o utvrđivanju i osporavanju majčinstva, koji su u tadašnjoj sudskoj praksi bili izuzetni, u doktrini se bilo izdiferenciralo shvaćanje da bi se paternitetskim sporovima mogli smatrati i ti sporovi (*arg. ex* čl. 29., 30. Zakona o matičnim knjigama; Službeni list SFRJ 8/1965.). O tome *v.* Triva, *Gradansko procesno pravo I*, Zagreb, 1972. (u daljnjem tekstu: Triva, GPP I), str. 641.

²² Isto je rješenje sadržavao OZB. Naime, OZB je određivao dužnost suda da presudom kojom se brak razvodi odluči i o čuvanju, odgoju i uzdržavanju zajedničke djece (čl. 65. st. 1. OZB-a). To se primjenjivalo, u odnosu na zajedničku djecu, i u slučaju poništaja braka (*arg. ex* čl. 49. st. 2. i čl. 65. st. 1. OZB-a) odnosno proglašavanja braka nepostojećim (*arg. ex* čl. 35. st. 4., čl. 49. st. 2. i čl. 65. st. 1. OZB-a).

²³ Uz postupak u bračnim sporovima, ZPP 56 je uređivao i postupak u paternitetskim sporovima (o utvrđivanju ili osporavanju očinstva) na način da je bio uputio na primjenu određenih odredaba koje su se odnosile na postupak u bračnim sporovima na te postupke (čl. 412. ZPP 56). Međutim, pritom nije bio uputio na primjenu navedenog rješenja

izdiferenciralo shvaćanje prema kojemu je sud bio dužan o tim pitanjima odlučiti po službenoj dužnosti u bračnom sporu i u odnosu na punoljetno dijete nad kojim je postojalo “produženo roditeljsko pravo”.²⁴

Dakle, odstupajući od pravila prema kojemu je sud bio ovlašten odlučivati samo u granicama zahtjeva koji su bili stavljeni u postupku (čl. 2. st. 1. ZPP 56), sud je bio dužan po službenoj dužnosti adhezijski odlučiti o pitanjima čuvanja, odgajanja i uzdržavanja djeteta u bračnom sporu. Sud je bio, također, ovlašten tijekom postupka u bračnim sporovima po službenoj dužnosti odrediti privremene mjere radi davanja uzdržavanja zajedničkoj maloljetnoj djeci i radi njihova smještaja (čl. 405. st. 1. ZPP 56). U doktrini i sudskoj praksi je bilo izneseno shvaćanje da bi se navedeno ovlaštenje suda da određuje privremene mjere odnosilo i na punoljetnu zajedničku djecu koja su bila nesposobna za samostalno uzdržavanje.²⁵

Pored citiranih odredaba ZPP 56 o oficijelnim ovlastima suda da odluči, između ostalog, o uzdržavanju djece u bračnom sporu, ZPP 56 nije sadržavao posebne odredbe za alimentacijske postupke. Ustanova obiteljskog uzdržavanja bila je uređena odredbama OZORD-a (čl. 32. - 40. OZORD-a): krug ovlaštenika (čl. 32. i čl. 34. OZORD-a), redoslijed u davanju uzdržavanja (čl. 33. OZORD-a), odricanje od prava na uzdržavanje (čl. 35. OZORD-a), pretpostavke za uzdržavanje (čl. 36. OZORD-a), način uzdržavanja (čl. 38. OZORD-a), promjena visine uzdržavanja odnosno prestanak uzdržavanja zbog izmijenjenih okolnosti (čl. 39. OZORD-a), naknada za nužno uzdržavanje (čl. 40. OZORD-a); i OZB-a (čl. 65. - 67. OZB-a): adhezijsko odlučivanje o tom pitanju u bračnom sporu (čl. 65. st. 1. i čl. 67. OZB-a), određivanje visine doprinosa za uzdržavanje (čl. 66. OZB-a).

Budući da ZPP 56, OZORD i OZB nisu sadržavali posebne odredbe za alimentacijske postupke, mogao se izvesti zaključak da se o pitanju uzdržavanja,

prema kojem je sud bio dužan o određenim pitanjima odlučiti *ex officio* u bračnom sporu (*arg. ex* čl. 412. ZPP 56). Tako se u sudskoj praksi bilo javilo shvaćanje prema kojem sud u sporovima za utvrđivanje očitstva odluku o visini doprinosa za uzdržavanje djeteta nije donosio po službenoj dužnosti, već samo na prijedlog stranke. VS Srbije - Odjeljenje u Novom Sadu: Gž-1429/66, Glasnik, Novi Sad, 1967., br. 4 - cit. prema Bazala, *Zakon o parničnom postupku s objašnjenjima i sudskim odlukama*, Zagreb, 1969. (u daljnjem tekstu: Bazala, *ZPP s objašnjenjima i sudskim odlukama*), str. 306.

²⁴ Tako VS Vojvodine: Gž-1169/61, Glasnik, Novi Sad, 1962. - cit. prema Bazala, *ZPP s objašnjenjima i sudskim odlukama*, str. 306.

²⁵ Tako Triva, GPP I, str. 639. *V. supra ad* bilj. 24.

neovisno o tome odlučuje li se o tom pitanju adhezijski uz bračni spor ili u samostalnoj parnici, trebalo odlučivati u redovnom parničnom postupku koji je bio normiran ZPP 56 (*arg. ex* čl. 1. ZPP 56; *arg. a simile ex* čl. 398. ZPP 56).

U kontekstu mogućnosti donošenja presude zbog izostanka, koja je bila normirana odredbama čl. 321. ZPP 56²⁶, treba istaknuti da je u obiteljskopravnim postupcima izricanje presude zbog izostanka bilo izrijeком isključeno u bračnim sporovima (čl. 406. st. 2. ZPP 56) i u sporovima o utvrđivanju ili osporavanju očinstva (čl. 412. ZPP 56 u vezi s čl. 406. st. 2. ZPP 56).^{27,28} *Ratio legis* je bio jasan. Smatralo se da je interes zajednice zahtijevao da se bračni sporovi između stranaka kao i odnosi između roditelja i djeteta potpuno razjasne i rasprave prije nego što bi sud bio donio odluku o sudbini braka ili o tome je li netko otac djeteta.²⁹

Budući da nije bilo posebnih odredaba o alimentacijskim postupcima, u vezi s mogućnošću donošenja presude zbog izostanka u tim postupcima u doktrini su bila izražena različita shvaćanja. Prema jednom, koje je bilo utemeljeno prvenstveno na odredbama ZPP 56 te kasnijega republičkoga i pokrajinskoga obiteljskog zakonodavstva SR Srbije i SAP Vojvodine (v. *infra* ad 2.2.), u sporovima se o uzdržavanju maloljetne djece mogla donositi presuda zbog izostanka, svakako, ako su bili ispunjeni i ostali zakonski uvjeti za njezino donošenje.³⁰ Prema Đuroviću, presuda zbog izostanka se mogla donijeti u

²⁶ V. *supra* ad bilj. 20.

²⁷ U tom smislu VS Bosne i Hercegovine: Gž-161/58, *Zbirka sudskih odluka*, knj. III., sv. 1., Beograd, 1958., br. 83 - cit. prema Bazala, *ZPP s objašnjenjima i sudskim odlukama*, str. 308.

²⁸ U bračnim te paternitetskim sporovima nije bilo dopušteno niti izricanje presude na temelju priznanja (čl. 320. ZPP 56) (čl. 406. st. 2. i čl. 412. ZPP 56) dok je odricanje od tužbenog zahtjeva u tim sporovima imalo isti učinak kao i povlačenje tužbe (čl. 181. ZPP 56) (čl. 410. st. 3. i čl. 412. ZPP 56). Iako ZPP 56 nije bio izričito zabranio zaključenje sudske nagodbe o predmetu spora, ova je zabrana bila proizlazila iz pravila po kome se samo presudom suda brak mogao poništiti ili razvesti, a zaključiti samo u posebnom postupku propisanom u OZB-u (čl. 13. OZB). O tome v. Triva, GPP I, str. 632.

²⁹ Tako Kamhi, GSP, str. 419.

³⁰ Tako Vasić, *Kontumacija ...*, str. 15 - 21.; Đurović, *Presuda zbog izostanka u jugoslavenskom pravu* (doktorska disertacija), Beograd, 1965. (u daljnjem tekstu: Đurović, *Presuda zbog izostanka*), str. 78 - 79.; Brkić, *Presuda zbog izostanka u parnici radi dečinjeg izdržavanja*, Glasnik Advokatske komore Vojvodine, 38, br. 6, 1989. (u daljnjem tekstu: Brkić, *Presuda zbog izostanka*), str. 27.

sporovima o uzdržavanju maloljetne djece ako su u tužbi bile navedene činjenice utemeljene na potrebnim i dovoljnim dokazima iz kojih je sud mogao ispravno odrediti koliki je bio iznos obveze tuženika za uzdržavanje djeteta u konkretnom slučaju. Ako je sud na osnovi činjenica navedenih u tužbi, koje su se temeljile na potrebnim dokazima, primjenom materijalnog prava mogao odrediti utemeljenost zahtjeva, kako u njegovoj osnovi tako i visini, mogao je donijeti presudu zbog izostanka, dakako, ako su bili ispunjeni i ostali uvjeti za njezino donošenje. Ako su u tužbi postojali svi elementi za to, onda sud nije imao potrebu utvrđivati neke druge "potrebne elemente", jer nisu postojali razlozi za to.³¹ Donošenje je presude zbog izostanka, prema Brkiću, bilo dopušteno u postupku o sporovima o uzdržavanju djece, jer su stranke u tim parnicama mogle slobodno disponirati tužbenim zahtjevom budući da je predmet spora bio subjektivno pravo kojim su mogle raspolagati i izvan parnice.³²

Prema drugom shvaćanju se u sporovima o uzdržavanju maloljetne djece nije mogla donositi presuda zbog izostanka.³³ Kad bi presuda zbog izostanka u ovim sporovima bila dopuštena, kaže Jović, to bi značilo da bi sud bio vezan uz sporazum stranaka, čime bi sud izgubio onu ulogu koja mu je bila dodijeljena.³⁴ Prema Pozniću, u pitanju bi bili odnosi za čije je utvrđivanje zajednica bila zainteresirana više negoli kada je bilo riječ o drugim imovinsko-pravnim odnosima. U ovim bi sporovima načelo materijalne istine trebalo ostati neokrnjeno te bi sud u ovakvim sporovima trebao moći utvrđivati činjenice i kada one među strankama ne bi bile sporne, a priznanje tužbenog zahtjeva ne bi moglo dovesti do presude na temelju priznanja, niti bi stranke mogle zaključiti sudsku nagodbu o predmetu spora.³⁵

³¹ Tako Đurović, *Presuda zbog izostanka*, str. 78 - 79.

³² Tako Brkić, *Presuda zbog izostanka*, str. 27.

³³ Tako Jović, *Da li se može doneti presuda zbog izostanka u sporovima oko izdržavanja maloletne dece*, Glasnik Advokatske komore Vojvodine, 5, br. 6, 1956. (u daljnjem tekstu: Jović, *Da li se može doneti presuda zbog izostanka...*), str. 11 - 17.; Poznić, *Presuda zbog izostanka*, Anali Pravnog fakulteta u Beogradu, 4, br. 3, 1956. (u daljnjem tekstu: Poznić, *Presuda zbog izostanka*), str. 289. U tom smislu i sudska praksa: VSS: Rev-125/63; VSS: Rev-1136/78 - *cit.* prema Čizmić, *Presuda zbog izostanka*, str. 223.

³⁴ Tako Jović, *Da li se može doneti presuda zbog izostanka...*, str. 11 - 17.

³⁵ Tako Poznić, *Presuda zbog izostanka*, str. 289.

2.2. Razdoblje republičkog zakonodavstva od 1971. do 1991. godine

Godine 1971. započelo je novo razdoblje u zakonodavnoj regulaciji obiteljskopравnih odnosa. Ustavni amandmani XX - XLI na Ustav SFRJ³⁶ unijeli su bitne promjene u tu domenu. Obitelj i obiteljski odnosi (brak, odnosi roditelja i djece, skrbništvo, posvojenje, uzdržavanje) više nisu bili u saveznoj, već republičkoj i pokrajinskoj zakonodavnoj kompetenciji. Kriteriji za određivanje zakonodavne nadležnosti u oblasti procesnog prava bili su determinirani granicama republičke odnosno pokrajinske nadležnosti u oblasti materijalnog prava. U pravilu je SFRJ bila ovlaštena uređivati građanske sudske postupke, a republike i pokrajine samo posebne postupke u granicama materijalnopравnih odnosa koje su same regulirale.³⁷

Kako socijalističke republike i pokrajine nisu imale vlastito novo obiteljsko zakonodavstvo, koje bi u cijelosti 1. siječnja 1972. godine zamijenilo tadašnje osnovne zakone, bile su donijele, bez izuzetka, propise kojima su proizvele važenje dotadašnjih saveznih zakona tako da su oni pod istim imenom i sadržajem postali republički zakoni (*v. supra ad 2.1.*).³⁸

SR Hrvatska je 16. prosinca 1971. godine donijela Zakon o preuzimanju saveznih zakona kojima se uređuju odnosi o kojima po Ustavnim amandmanima XX - XLI na Ustav SFRJ odlučuje republika.³⁹

Godine 1978. je donesen Zakon o braku i porodičnim odnosima SR Hrvatske⁴⁰, koji je regulirao obiteljsko materijalno i procesno pravo. Procesne odredbe su se nalazile pretežno u osmom dijelu Zakona ("Postupak pred sudom"; čl.

³⁶ Objavljeno u Službenom listu SFRJ br. 29/1971.

³⁷ O tome *v. Belajec, Suradnja suda i organa starateljstva u posebnim građanskim sudskim postupcima o bračnim i porodičnim stvarima* (doktorska disertacija), Zagreb, 1985., str. 63.

³⁸ O tome *v. Alinčić, Bakarić-Mihanović, Porodično pravo; Osnove bračnog prava i odnosa roditelja i djece*, Zagreb, 1978., str. 201.

³⁹ Zakon o preuzimanju saveznih zakona kojima se uređuju odnosi o kojima po Ustavnim amandmanima XX do XLI na Ustav SFRJ odlučuje republika (Narodne novine br. 52/1971.).

⁴⁰ Zakon o braku i porodičnim odnosima SR Hrvatske iz 1978. godine (Narodne novine SRH br. 11/1978., 27/1978. - ispravak). Zakon je noveliran 1989. godine; Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o braku i porodičnim odnosima (Narodne novine SRH br. 45/1989.). U Narodnim novinama SRH br. 51/1989. je objavljen pročišćeni tekst Zakona o braku i porodičnim odnosima te je 1990. godine dopunjen Zakonom o dopunama Zakona o braku i porodičnim odnosima (Narodne novine SRH br. 59/1990.). U daljnjem tekstu: ZBPOH.

304. - 404. ZBPOH). ZBPOH je sadržavao zajedničke odredbe o svim posebnim postupcima u bračnim i obiteljskim stvarima (čl. 304. - 311. ZBPOH) i opće odredbe o sudjelovanju "organa starateljstva" u postupku pred sudom (čl. 312. - 317. ZBPOH). U tim su se postupcima na odgovarajući način primjenjivale odredbe Zakona o parničnom postupku⁴¹, ako ZBPOH nije bilo drukčije određeno (čl. 305. st. 1. ZBPOH).

ZBPOH je uređivao i posebne parnične postupke, između ostalog, i postupak u sporovima o uzdržavanju (čl. 342. - 347. ZBPOH). Tako je, prema ZBPOH, sud bio dužan *ex officio* donijeti odluku o uzdržavanju zajedničke maloljetne djece ili punoljetne djece koja su bila nesposobna za rad (čl. 238. st. 2. ZBPOH) kad bi u bračnom sporu donio presudu kojom bi utvrdio da brak ne postoji ili bi brak poništio ili bi brak razveo (čl. 342. st. 1. ZBPOH) te u sporu radi utvrđivanja očinstva kad bi utvrdio da je tuženik otac djeteta (čl. 343. st. 1. ZBPOH).⁴²

U odnosu na mogućnost donošenja presude zbog izostanka u sporovima o uzdržavanju maloljetne djece ili punoljetne djece koja su bila nesposobna za rad, ZBPOH je upućivao na odgovarajuću primjenu odredbe čl. 324. st. 1. ZBPOH, prema kojoj se u bračnim sporovima nije mogla izreći presuda zbog izostanka (čl. 347. st. 2. ZBPOH). Stoga se u sporovima o uzdržavanju dje-

⁴¹ Novi Zakon o parničnom postupku (Službeni list SFRJ br. 4/1977.; u daljnjem tekstu: ZPP 76) je skupština SFRJ usvojila na sjednici Saveznog vijeća od 24. prosinca 1976. godine, a bio je stupio na snagu 1. srpnja 1977. godine i od tada se primjenjivao. Zakon je bio noveliran nekoliko puta. Ispravak ZPP 76 je objavljen u Službenom listu SFRJ br. 36/1977. Zatim su redom bili doneseni: Zakon o dopuni ZPP 76 od 25. lipnja 1980. godine (Službeni list SFRJ br. 36/1980.); Zakon o izmjenama i dopunama ZPP 76 od 16. studenoga 1982. godine (Službeni list SFRJ br. 69/1982.); Zakon o dopuni ZPP 76 od 31. listopada 1984. godine (Službeni list SFRJ br. 58/1984.); Zakon o izmjenama ZPP 76 od 12. studenoga 1987. godine (Službeni list SFRJ br. 74/1987.); Zakon o izmjenama ZPP 76 od 28. rujna 1989. godine (Službeni list SFRJ, 57/89); Zakon o izmjenama i dopunama ZPP 76 od 16. svibnja 1990. godine (Službeni list SFRJ br. 20/1990., 27/1990.); te Zakon o izmjenama i dopunama ZPP 76 od 26. lipnja 1991. godine (Službeni list SFRJ br. 35/1991.). Donošenjem ZPP 76 nisu se bile mijenjale odredbe o presudi zbog izostanka ZPP 56, osim određenog pomaka u broju članaka (čl. 332. umjesto čl. 321.). O presudi zbog izostanka prema ZPP 56 v. *supra ad 2.1.*

⁴² Sud je mogao, kad je to bilo potrebno, donijeti odluku o uzdržavanju zajedničke djece i kad bi u bračnom sporu donio drukčiju presudu (čl. 342. st. 2. ZBPOH), odnosno, kad je to bilo moguće i potrebno s obzirom na ishod postupka i okolnosti slučaja, i u drugim sporovima radi utvrđivanja ili osporavanja očinstva ili materinstva (čl. 343. st. 2. ZBPOH).

teta nije mogla izreći presuda zbog izostanka, neovisno o tome je li se o tom pitanju odlučivalo adhezijski uz bračni, paternitetski ili maternitetski spor ili u samostalnoj parnici.⁴³

Obiteljsko i procesno zakonodavstvo SR Srbije,⁴⁴ SR Bosne i Hercegovine,⁴⁵ SR Slovenije,⁴⁶ SR Makedonije,⁴⁷ SR Crne Gore,⁴⁸ SAP Vojvodine⁴⁹ te SAP

⁴³ U sporovima o uzdržavanju maloljetne djece ili punoljetne djece koja su bila nesposobna za rad nije se mogla izreći niti presuda na temelju priznanja (čl. 309. st. 1. ZBPOH, čl. 347. st. 2. ZBPOH u vezi s čl. 324. st. 1. ZBPOH), a odricanje od tužbenog zahtjeva je imalo učinak povlačenja tužbe (čl. 193. ZPP 76).

⁴⁴ Reforma je obiteljskog prava u SR Srbiji bila ostvarena u dvije etape. Prva od njih je bila završena donošenjem zasebnih obiteljskih zakona: Zakona o braku (Službeni glasnik SRSr br. 52/1974.), Zakona o odnosima roditelja i djece (Službeni glasnik SRSr br. 52/1974.), Zakona o starateljstvu (Službeni glasnik SRSr br. 44/1975.) i Zakona o usvojenju (Službeni glasnik SRSr br. 17/1976.). Potom su ti zakoni bili zamijenjeni Zakonom o braku i porodičnim odnosima iz 1980. godine (Službeni glasnik SRSr br. 22/1980.; u daljnjem tekstu: ZBPOSR) (čl. 418. ZBPOSR).

⁴⁵ Porodični zakon SR Bosne i Hercegovine iz 1979. godine (Službeni list SRBiH br. 21/1979.; u daljnjem tekstu: PZBH).

⁴⁶ Zakon o braku i porodičnim odnosima (*Zakon o zakonski zvezi in družinski razmerjih*) iz 1976. godine (Uradni list SRSI, 15/1976.; u daljnjem tekstu: ZBPOSL).

⁴⁷ Makedonsko materijalno obiteljsko pravo bilo je obuhvaćeno Zakonom o braku (*Zakon za brakot*) iz 1973. godine (Službeni vesnik SRM br. 35/1973., 28/1974. - ispravak), Zakonom o odnosima roditelja i djece (*Zakon za odnosite na roditelite i decata*) iz 1973. godine (Službeni vesnik br. SRM, 5/1973., 17/1973. - ispravak), Zakonom o starateljstvu (*Zakon za starateljstvo*) iz 1973. godine (Službeni vesnik SRM br. 5/1973.) i Zakonom o usvojenju (*Zakon za posvojuvanje*) iz 1973. godine (Službeni vesnik SRM br. 5/1973., 17/1973. - ispravak, 49/1974.). Procesno obiteljsko pravo je bilo uređeno pretežito Zakonom o posebnim parničnim postupcima u porodičnim sporovima (*Zakon za posebne procesne postapki vo semejnite sporovi*) iz 1973. godine (Službeni vesnik SRM br. 13/1978.; u daljnjem tekstu: ZPPPPSM) te Zakonom o izvanparničnom postupku (*Zakon za vonprocesnata postapka*) iz 1979. godine (Službeni vesnik SRM br. 19/1979.).

⁴⁸ U SR Crnoj Gori je materijalno i procesno obiteljsko pravo bilo uređeno Zakonom o braku iz 1973. godine (Službeni list SRCG br. 17/1973., 21/1973. - ispravak; u daljnjem tekstu: ZBCG), Zakonom o odnosima roditelja i djece iz 1975. godine (Službeni list SRCG br. 54/1975., 4/1976. - ispravak), Zakonom o starateljstvu iz 1980. godine (Službeni list SRCG br. 11/1980., 13/1080. - ispravak) i Zakonom o usvojenju iz 1977. godine (Službeni list SRCG br. 28/1977.).

⁴⁹ Obiteljsko materijalno i procesno pravo SAP Vojvodine bilo je uređeno Zakonom o braku iz 1975. godine (Službeni list SAPV, 2/1975, 10/1975 - ispravak; u daljnjem tekstu: ZBV), Zakonom o odnosima roditelja i djece iz 1975. godine (Službeni list SAPV, 2/1975, 10/1975 - ispravak), Zakonom o starateljstvu iz 1971. godine (Službeni list

Kosova⁵⁰ je, također, uređivalo postupak u sporovima o uzdržavanju djece - kada se o uzdržavanju djeteta odlučivalo u povodu posebne alimentacijske tužbe (alimentacijski spor kao glavni spor) (čl. 380. - 387. ZBPOSR; čl. 259. - 262. PZBH; čl. 77. - 80. ZBPOSL; čl. 366. - 373. ZBPOK), i kada se o tome odlučivalo adhezijski uz bračni, maternitetski ili paternitetski spor (alimentacijski spor kao adhezijski spor) (čl. 382. st. 1. i 3. ZBPOSR; čl. 75. PZBH, čl. 259. st. 1. i 2. PZBH; čl. 40. ZPPPPSM; čl. 368. st. 1. i 3. ZBPOK). Pritom su ta zakonodavstva predviđala i mogućnost izricanja privremenih mjera radi osiguranja prava na uzdržavanje djeteta (čl. 384. st. 1. ZBPOSR; čl. 77. PZBH, čl. 140. PZBH, čl. 260. st. 1. PZBH; čl. 64. ZPPPPSM; čl. 370. st. 1. ZBPOK). U odnosu na mogućnost donošenja presude zbog izostanka u sporovima o uzdržavanju maloljetne djece ili punoljetne djece koja su bila nesposobna za rad, za razliku od ZBPOH, zakonodavstva tih socijalističkih republika i pokrajina nisu bila izrijekom isključila mogućnost njezina donošenja u tim sporovima.⁵¹ O različitim stavovima u doktrini u pogledu (ne)mogućnosti donošenja presude zbog izostanka u sporovima o uzdržavanju djece prema ZPP-u 56, ZBPOSR-u i ZBV-u *v. supra ad 2.1.*

SAPV, 24/1971) i Zakonom o usvojenju iz 1976. godine (Službeni list SAPV, 24/1976, 29/1976 - ispravak).

⁵⁰ U SAP Kosovu, kao i u SR Srbiji, je reforma obiteljskog prava bila izvršena u dvije etape. Prva je bila ostvarena donošenjem Zakona o braku (Službeni list SAPK br. 43/1974., 3/1977.), Zakona o odnosima roditelja i djece (Službeni list SAPK br. 43/1974.), Zakona o starateljstvu (Službeni list SAPK br. 30/1976.) i Zakona o usvojenju (Službeni list SAPK br. 30/1976.). Potom su ti zakoni bili zamijenjeni Zakonom o braku i porodičnim odnosima iz 1984. godine (Službeni list SAPK br. 10/1984.; u daljnjem tekstu: ZBPOK) (čl. 405. ZBPOK).

⁵¹ Donošenje presude zbog izostanka je bilo izrijekom isključeno u bračnim (čl. 361. st. 2. ZBPOSR; čl. 73. PZBH; čl. 73. st. 2. ZBPOSL; čl. 5. ZPPPPSM u vezi s čl. 1. ZPPPPSM; čl. 95. ZBCG; čl. 85. ZBV; čl. 347. st. 2. ZBPOK), paternitetskim te maternitetskim sporovima (čl. 374. st. 2. ZBPOSR; čl. 138. st. 2. PZBH; čl. 100. ZBPOSL u vezi s čl. 73. st. 2. ZBPOSL, čl. 95. ZBPOSL u vezi s čl. 100. ZBPOSL, čl. 101. ZBPOSL u vezi s čl. 100. ZBPOSL; čl. 5. ZPPPPSM u vezi s čl. 1. ZPPPPSM; čl. 360. st. 2. ZBPOK).

2.3. Razdoblje nakon osamostaljenja Republike Hrvatske 1991. pa do donošenja Zakona o izmjenama i dopunama Obiteljskog zakona iz 2007. godine

Nakon temeljitih političko-pravnih promjena te stjecanja neovisnosti i suverenosti Republike Hrvatske (1991.) nužno je uslijedila i reforma pravnog sustava.⁵²

ZBPOH važio je u Republici Hrvatskoj sve dok nije zamijenjen Obiteljskim zakonom iz 1998. godine⁵³. Taj je zakon zamijenjen novim (istoimenim) Obiteljskim zakonom iz 2003. godine⁵⁴ koji je noveliran 2004. godine⁵⁵.

Izmjene i dopune iz 2004. godine nisu se odnosile na procesne odredbe sadržane u osmom dijelu ObZ-a 03 o alimentacijskim postupcima.

Procesne odredbe sadržane u osmom dijelu ObZ-a 03 o alimentacijskim postupcima preuzete su iz Obiteljskog zakona iz 1998. godine, a ove iz ZBPOH-a. Cijeli navedeni povijesni slijed promjena u regulativi alimentacijskih postupaka odvijao se uz promjene u terminologiji te manje i neznatne redakcijske razlike u formulaciji pojedinih odredaba.

Budući da u razmatranom periodu nije došlo do bitne izmjene uređenja alimentacijskih postupaka, posebno (ne)mogućnosti donošenja presude zbog izostanka, za te je postupke i u ovom periodu vrijedilo ono što je rečeno za prethodni (*v. supra ad 2.2.*). Pritom treba napomenuti da je Zakonom o izmje-

⁵² Republika Hrvatska preuzela je Zakonom o preuzimanju Zakona o parničnom postupku od 26. lipnja 1991. godine (Narodne novine br. 53/1991.; u daljnjem tekstu: ZPZPP) savezni ZPP 76 kao Zakon Republike Hrvatske, s time da se taj Zakon primjenjuje u Republici Hrvatskoj ako su njegove odredbe u suglasnosti s Ustavom i zakonima Republike Hrvatske, odnosno ako odredbama ZPZPP-a nije drukčije određeno. Preuzeti Zakon o parničnom postupku je više puta noveliran (Narodne novine br. 91/1992., 112/1999., 88/2001. - v. čl. 50. Zakona o arbitraži, 117/2003., 88/2005. - v. čl. 129. Zakona o izmjenama i dopunama Ovršnog zakona, 2/2007., 96/2008. - v. odluku USRH od 20. prosinca 2006. i 9. srpnja 2008., 84/2008., 123/2008. - ispravak).

⁵³ Obiteljski zakon iz 1998. godine (Narodne novine br. 162/1998.). Primjenjivao se od 1. srpnja 1999. godine.

⁵⁴ Obiteljski zakon iz 2003. godine (Narodne novine br. 116/2003.; u daljnjem tekstu: ObZ 03). Stupio je na snagu 22. srpnja 2003. godine.

⁵⁵ Zakon o izmjenama i dopunama Obiteljskog zakona iz 2004. godine (Narodne novine br. 17/2004.); Zakon o izmjeni Obiteljskog zakona iz 2004. godine (Narodne novine br. 136/2004.).

nama i dopunama Zakona o parničnom postupku iz 2003. godine⁵⁶ u hrvatsko parnično procesno pravo uveden i institut presude zbog ogluhe (čl. 331.b ZPP-a). Budući da u postupcima o uzdržavanju djece nije bila dopuštena presuda zbog izostanka, nije smjela biti dopuštena ni presuda zbog ogluhe (*arg. a cohaerentia, a completudine ex*: čl. 270. st. 3. ObZ-a 03; 331.b ZPP-a, 332. ZPP-a).

Određene ozbiljnije intervencije u procesne odredbe osmog dijela ObZ-a 03 o alimentacijskim postupcima izvršene su ZIDObZ-om 07, o kojima će biti riječi *infra ad* 3. i 4.

3. KONTUMACIJSKE PRESUDE U VAŽEĆEM HRVATSKOM ALIMENTACIJSKOM PARNIČNOM PRAVU

3.1. Općenito

Nakon donošenja ZIDObZ 07 u sporu o uzdržavanju u kojemu je tužitelj maloljetno dijete ili dijete nad kojim roditelji ostvaruju roditeljsku skrb nakon punoljetnosti sud može donijeti presudu zbog ogluhe, presudu zbog izostanka (te presudu na temelju priznanja) ako ocijeni da je to u skladu s dobrobiti djeteta (nov. čl. 305.a st. 2. ObZ-a). *Arg. a contrario ex nov.* čl. 305.a st. 2. ObZ-a, u sporu o uzdržavanju u kojemu je tuženik maloljetno dijete ili dijete nad kojim roditelji ostvaruju roditeljsku skrb nakon punoljetnosti sud ne može donijeti presudu zbog ogluhe te presudu zbog izostanka.⁵⁷

⁵⁶ Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku iz 2003. godine (Narodne novine br. 117/2003.; u daljnjem tekstu: ZIDZPP 03).

⁵⁷ U poredbenom pravu postjugoslavenskih zemalja regulirana je samo presuda zbog propuštanja (slo. *zamudna sodba*) koju sud donosi zbog nepodnošenja odgovora na tužbu u predviđenom roku (čl. 338. Zakona o parničnom postupku, Službeni glasnik Republike Srbije br. 125/2004., u daljnjem tekstu: ZPPSR; čl. 339. Zakona o parničnom postupku, Službeni list Republike Crne Gore br. 22/2004., u daljnjem tekstu: ZPPCG; čl. 182. Zakona o parničnom postupku, Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine br. 53/2003., 73/2005., 19/2006.; čl. 318. Zakona o parničnom postupku (*Zakon o pravdnem postopku*), Uradni list Republike Slovenije br. 26/1999., 96/2002., 2/2004., 52/2007., 45/2008., u daljnjem tekstu: ZPPSL). Pritom su alimentacijski postupci regulirani zakonima kojima se uređuje obiteljsko pravo tih zemalja, dok su u Sloveniji odredbe o tim postupcima sadržane u ZPPSL. Porodičnim zakonom Republike Srbije (Službeni glasnik Republike Srbije br. 18/2005.; u daljnjem tekstu: PZSR) te Porodičnim zakonom Republike Crne Gore (Službeni list Republike Crne Gore br. 1/2007.; u daljnjem tek-

Budući da se na posebne obiteljske parnične postupke, pa i na alimentacijske postupke, na odgovarajući način primjenjuju odredbe ZPP-a (nov. čl. 264. ObZ-a), na mogućnost se donošenja presude zbog ogluhe odnosno zbog izostanka u sporovima o uzdržavanju u kojemu je tužitelj maloljetno dijete ili dijete nad kojim roditelji ostvaruju roditeljsku skrb nakon punoljetnosti na odgovarajući način primjenjuju odredbe ZPP-a koje uređuju donošenje odnosnih presuda (čl. 331.b i čl. 332. ZPP-a) te zasade doktrine procesnog prava.

Tako, ako tuženik ne podnese odgovor na tužbu u određenom roku, donijet će se presuda kojom se prihvaća tužbeni zahtjev (presuda zbog ogluhe), ako bude udovoljeno ovim uvjetima: (1) ako su tuženiku tužba i poziv za davanje odgovora na tužbu uredno dostavljeni; (2) ako osnovanost tužbenog zahtjeva proizlazi iz činjenica navedenih u tužbi; (3) ako činjenice na kojima se temelji tužbeni zahtjev nisu u protivnosti s dokazima koje je sam tužitelj podnio ili s činjenicama koje su općepoznate; (4) ako ne postoje općepoznate okolnosti iz kojih proizlazi da su tuženika spriječili opravdani razlozi da podnese odgovor na tužbu (čl. 331.b st. 1. ZPP-a). Neće se donijeti presuda zbog ogluhe i kad je udovoljeno tim uvjetima ako sud nađe da je riječ o zahtjevu kojim stranke ne mogu raspolagati (čl. 3. st. 3. i čl. 331.b st. 2. ZPP-a).

Međutim, ako tuženik kojemu tužba nije dostavljena na odgovor, već mu je samo dostavljena zajedno s pozivom na ročište, ne dođe na pripremno ročište do njegova zaključenja, ili na prvo ročište za glavnu raspravu ako pripremno ročište nije održano, ili ako dođe na ta ročišta, ali se neće upustiti u raspravljanje ili se udalji s ročišta, a ne ospori tužbeni zahtjev, sud će na prijedlog tužitelja ili po službenoj dužnosti donijeti presudu kojom se prihvaća tužbeni zahtjev (presuda zbog izostanka) ako je udovoljeno ovim uvjetima: (1) ako je tuženik bio uredno pozvan; (2) ako tuženik nije podneskom osporio tužbeni zahtjev;

stu: PZCG) nije izrijekom isključena mogućnost donošenja presude zbog propuštanja u postupcima o uzdržavanju djece. Međutim, budući da se u tim sporovima tužba ne dostavlja na odgovor tuženiku (čl. 204. st. 2. PZSR; čl. 317. st. 2. PZCG) te se prvo ročište mora održati u roku od osam dana od dana kada je tužba primljena u sudu (čl. 280. st. 2. PZSR; čl. 366. st. 2. PZCG u vezi s čl. 370. st. 2. PZCG), treba izvesti zaključak da se u tim sporovima ne može donijeti presuda zbog propuštanja normirana odredbama čl. 338. ZPPSR odnosno čl. 339. ZPPCG. Porodični zakon Federacije Bosne i Hercegovine (Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine br. 35/2005.; u daljnjem tekstu: PZFBH) te ZPPSL izričito određuju da se u sporovima iz odnosa roditelja i djece, u što spada i spor o uzdržavanju djeteta, ne može donijeti presuda zbog propuštanja (čl. 278. st. 2. PZFBH; čl. 412. st. 1. ZPPSL).

(3) ako osnovanost tužbenog zahtjeva proizlazi iz činjenica navedenih u tužbi; (4) ako činjenice na kojima se temelji tužbeni zahtjev nisu u protivnosti s dokazima koje je sam tužitelj podnio ili s činjenicama koje su općepoznate; (5) ako ne postoje općepoznate okolnosti iz kojih proizlazi da su tuženika spriječili opravdani razlozi da dođe na ročište (čl. 332. st. 1. ZPP-a). Neće se donijeti presuda zbog izostanka i kad je udovoljeno tim uvjetima ako sud nađe da je riječ o zahtjevu kojim stranke ne mogu raspolagati (čl. 3. st. 3. i čl. 333. st. 2. ZPP-a).

Citirane se odredbe ZPP-a primjenjuju na donošenje presude zbog ogluhe odnosno zbog izostanka o uzdržavanju maloljetnog djeteta ili djeteta nad kojim roditelji ostvaruju roditeljsku skrb nakon punoljetnosti uz određene korekcije i dopune. Naime, u sporovima o uzdržavanju sudi sudac pojedinac (čl. 303. ObZ-a), a ne vijeće. Stoga se pripremno ročište ne određuje u alimentacijskim postupcima (*arg. ex:* čl. 277. st. 5. ZPP-a; čl. 303. ObZ-a). Pretpostavka je za donošenje presude zbog ogluhe odnosno zbog izostanka - da se parnica mora voditi o zahtjevima kojima stranke mogu slobodno raspolagati (*arg. ex* čl. 331. b st. 2. i čl. 332. st. 2. ZPP-a) - u odnosu na sporove o uzdržavanju djeteta dopunjena specifičnim zahtjevom (*arg. ex* nov. čl. 305.a st. 2. ObZ-a). U tim sporovima sud ne može donijeti presudu zbog ogluhe odnosno zbog izostanka ako je ona rezultat nedopuštenih raspolaganja stranaka (čl. 3. st. 3. ZPP-a), raspolaganja stranaka koja su protivna prisilnim propisima, pravilima javnog morala te "dobrobiti djeteta" (*arg. ex:* čl. 331.b st. 2. ZPP-a, čl. 332. st. 2. ZPP-a u vezi s čl. 3. st. 3. ZPP-a te nov. čl. 305.a st. 2. ObZ-a; *v. infra ad* 3.2.6.).

3.1.1. *Pravna priroda kontumacijskih presuda*

Presuda zbog ogluhe odnosno zbog izostanka temelji se na predmnjevi (fikciji) da tuženik svojom pasivnošću - propuštanjem da u određenom roku da odgovor na tužbu i u njemu ospori tužbeni zahtjev, odnosno propuštanjem da ospori tužbeni zahtjev do zaključenja pripremnog ročišta, a ako ono nije održano, prvog ročišta za glavnu raspravu - priznaje istinitost činjeničnih navoda na kojima tužitelj zasniva svoj tužbeni zahtjev, a s kojima je on prethodno bio upoznat.⁵⁸ Presuda zbog ogluhe, kao i presuda zbog izostanka, temelje se

⁵⁸ U starijoj doktrini se javilo i shvaćanje da tuženik kod presude zbog izostanka (odnosno zbog ogluhe) prešutno priznaje tužbeni zahtjev. Tako Ravanić, *Presuda zbog izostanka*, Glasnik Advokatske komore Vojvodine, 5, br. 2, 1956., str. 18 - 19.; Radoman, *Šut-*

na sistemu afirmativne litiskontestacije, prema kojemu se pasivnost stranke tumači kao suglašavanje s navodima protivnika (*qui tacet consentire videtur*).⁵⁹ Razlika između presude zbog ogluhe i presude zbog izostanka bila bi u tome što se predmnjeva kod prve temelji na propuštanju tuženika kojemu je tužba dostavljena na odgovor s pozivom i upozorenjem na posljedice ako u određenom roku ne podnese pisani odgovor na tužbu i u njemu ospori tužbeni zahtjev, a kod druge na propuštanju tuženika kojemu tužba nije dostavljena na odgovor da, najkasnije na pripremnom ročištu odnosno prvom ročištu za glavnu raspravu ako pripremno ročište nije održano, ospori tužbeni zahtjev.

Dakle, presuda zbog ogluhe te presuda zbog izostanka pokazuju se kao posljedica specifičnog načina tuženikova disponiranja; pasivnost se pretvara u instrument procesne dispozicije. U tom pogledu ne bi se moglo prihvatiti

nja kao pravna činjenica, Odvjetnik, 51, br. 9 - 10, 1978., str. 344. To je stajalište bilo izloženo kritici kao neprihvatljivo jer, ako se uopće može govoriti o prešutnom priznanju tužbenog zahtjeva, iz njega bi proizlazilo da bi sud u slučaju prešutnog priznanja tužbenog zahtjeva donosio presudu zbog ogluhe odnosno zbog izostanka, a u slučaju izričitog priznanja tužbenog zahtjeva presudu na temelju priznanja (čl. 331. ZPP-a), što bi bilo sasvim nelogično. Nadalje, iz odredbe čl. 331.b st. 1. t. 2. ZPP-a odnosno čl. 332. st. 1. t. 3. ZPP-a proizlazi da će sud donijeti presudu zbog ogluhe odnosno zbog izostanka ako, uz ispunjenje ostalih propisanih pretpostavaka, osnovanost tužbenog zahtjeva proizlazi iz činjenica navedenih u tužbi. U slučaju da ta materijalpravna pretpostavka nije ispunjena sud će, ako tužitelj ne preinači tužbu, odbiti tužbeni zahtjev (čl. 331.b st. 4. i čl. 332. st. 4. ZPP-a). Navedenom ne bi bilo mjesta ako bi se usvojilo shvaćanje o prešutnom priznanju tužbenog zahtjeva. Sud bi u takvom slučaju usvajao tužbeni zahtjev bez ocjene njegove materijalpravne osnovanosti. Takva se presuda, stoga, ne bi mogla pobijati zbog pogrešne primjene materijalnog prava budući da sud nije niti primjenjivao pravo. Međutim, presuda zbog ogluhe odnosno zbog izostanka se može pobijati zbog pogrešne primjene materijalnog prava (*arg. ex* čl. 353. st. 2. ZPP-a u vezi s čl. 353. st. 1. t. 3. ZPP-a). Usp. Kamhi, GSP, str. 147.; Triva, *Marginalije uz tzv. presudu zbog izostanka*, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, 3-4/1960., str. 290.; Rajović, *Pravna priroda presude zbog izostanka po ZPP*, Pravni život, 2/1963. (u daljnjem tekstu: Rajović, *Pravna priroda...*), str. 24 - 25.; Poznić, *Građansko procesno pravo*, Beograd, 1980. (u daljnjem tekstu: Poznić, GPP), str. 271 - 272.

⁵⁹ Usp. Poznić, GPP, str. 271 - 272.; Ude, *Civilni pravdni postopek*, Ljubljana, 1988. (u daljnjem tekstu: Ude, CPP), str. 240.; Čalija, Omanović, *Građansko procesno pravo*, Sarajevo, 2000. (u daljnjem tekstu: Čalija-Omanović, GPP), str. 264 - 256.; Omanović, *Contumacia*, Bihać, 2002. (u daljnjem tekstu: Omanović, *Contumacia*), str. 67 - 68.; Triva-Dika, *Građansko parnično procesno pravo*, Zagreb, 2004. (u daljnjem tekstu: Triva-Dika, GPPP), str. 604., 609.

shvaćanje prema kojemu “istinitost činjeničnih navoda tužbe, u slučaju presude zbog izostanka, nastupa po naredbi samog zakona, bez izjave tuženika o (prećutnom) priznanju istih, zbog toga što postoji propuštanje tužene strane da ospori tužbeni zahtev (usmeno na ročištu, ili pismeno van ročišta) koji tužilac u tužbi ističe prema njemu, a koja tužba mu je prethodno bila dostavljena”⁶⁰, i to iz ovih razloga:

(1) stranka može parnične radnje poduzimati djelovanjem, ali i drugim držanjem, uključujući i propuštanjem. Propuštanje u parničnom postupku bilo bi nepoduzimanje neke radnje u nekom roku (propuštanje roka), ili na ročištu (propuštanje ročišta), ili tijekom drukčije određene dionice postupka (propuštanje stadija postupka), ili u određenom aktu suda (propuštanje nalažanja, upozorenja ili odlučivanja), ili u podnesku stranaka i drugih sudionika u postupku (propuštanje zahtijevanja, iznošenja, predlaganja, izjašnjenja), ali i pravovremeno poduzimanje radnje s takvim formalnim i sadržajnim nedostacima zbog kojih je ona nepodobna proizvesti učinke koje bi trebala imati (propuštanje poduzimanjem nepodobnih radnji)⁶¹;

(2) u procesnom pravu je u pravilu irelevantan motiv, već je relevantna samo izjava volje. U tom pogledu se može uputiti prigovor postavkama istoga shvaćanja prema kojima “život pruža mnoge primere gde tuženik neće da se upušta u spor ne zato što prećutno priznaje navode tužbe (pa shvatili mi to kao priznanje tužbenog zahteva; činjeničnih navoda tužbe; ili, priznanjem i činjeničnih navoda tužbe i tužbenog zahteva), već iz sasvim drugih razloga, na primer, iz porodičnih i drugih obzira, a često i onda kada su za tuženika predmet spora manje važni zahtevi”.⁶² Kod donošenja presude zbog ogluhe odnosno zbog izostanka irelevantan je motiv propuštanja tuženika, tj. zašto je prešutno priznao činjenice na kojima se temelji tužbeni zahtjev. Od stranaka se očekuje da se same brinu i štite svoja prava u skladu sa starom devizom *vigilantibus jura*. Stoga treba uzeti da tuženik unaprijed i slobodno pristaje na učinke predmnijevane dispozicije, pa i onda kada nema podudarnosti između nje i stvarnosti. U slučaju da je bilo mana u volji tuženika, njemu ostaju na raspolaganju pravna sredstva radi otklanjanja učinaka predmnijevane dispozicije;⁶³

⁶⁰ Tako Rajović, *Pravna priroda...*, str. 29.

⁶¹ Tako i Dika, *Građansko parnično pravo; Parnične radnje*; V. knjiga, Zagreb, 2008. (u daljnem tekstu: Dika, GPP V.), str. 87.

⁶² Tako Rajović, *Pravna priroda...*, str. 26.

⁶³ Budući da se presude zbog ogluhe i zbog izostanka temelje na predmnijevanom priznanju činjenica, treba uzeti da bi se te presude trebale moći pobijati zbog mana u volji kao

(3) propisane pretpostavke za donošenje presuda zbog ogluhe i zbog izostanka (v. *infra ad* 3.2. i 3.3.) te pravilo prema kojem se stranka mora unaprijed upozoriti na posljedice svoje pasivnosti (čl. 114. st. 3. i čl. 284. st. 1. ZPP-a), ukazuju na to da su te presude posljedica specifičnog načina tuženikova disponiranja. Budući da je tuženiku pružena mogućnost da ospori tužbeni zahtjev u odgovoru na tužbu odnosno do zaključenja ročišta te da je ujedno upozoren na posljedice propuštanja, u slučaju da propusti osporiti tužbeni zahtjev, presude zbog ogluhe i zbog izostanka ne javljaju se kao kazna, već treba uzeti da je tuženik unaprijed i slobodno pristao na te posljedice.⁶⁴

3.2. Pretpostavke za donošenje presude zbog ogluhe

3.2.1. Općenito

Da bi se u postupcima o uzdržavanju djece mogla donijeti presuda zbog ogluhe, nužno je da budu ispunjene zakonom propisane pretpostavke, posebno one iz odredaba nov. čl. 305.a st. 2. ObZ-a i čl. 331.b ZPP-a. Naime, pored postojanja općih pozitivnih odnosno nepostojanja općih negativnih procesnih pretpostavaka, za donošenje presude zbog ogluhe u postupcima o uzdržavanju djece potrebno je da se ispune i neke posebne procesnopravne i materijalno-pravne pretpostavke.

Procesnopravne pretpostavke za donošenje presude zbog ogluhe u sporu o uzdržavanju djece, su: (1) uredna dostava tužbe i poziva za davanje odgovora na tužbu tuženiku (čl. 331.b st. 1. t. 1. ZPP-a; v. *infra ad* 3.2.2.); (2) propuštanje da se u roku podnese odgovor na tužbu (čl. 331.b st. 1. ZPP-a; v. *infra ad* 3.2.3.); (3) nepostojanje općepoznatih okolnosti iz kojih proizlazi da su tuženika spriječili opravdani razlozi da podnese odgovor na tužbu (čl. 331.

i presude na temelju priznanja i na temelju odricanja (*arg. a simile ex* čl. 353. st. 3. ZPP-a). Tuženika je moguće, npr., silom, prijetnjom ili prijevarom spriječiti da u roku podnese odgovor na tužbu odnosno da dođe na ročište ili pak tuženik može zbog bitne zablude propustiti osporiti tužbeni zahtjev te dovesti do presude zbog ogluhe odnosno zbog izostanka. Usp. Ude, CPP, str. 242.; Čalija-Omanović, GPP, str. 266.; Omanović, *Contumacia*, str. 140 - 141.; Čizmić, *Presuda zbog ogluhe - Nova presuda u hrvatskom parničnom postupku*, Hrvatska pravna revija, 3 (2003.), 9, (u daljnjem tekstu: Čizmić, *Presuda zbog ogluhe*), str. 258.; Triva-Dika, GPPP, str. 608., 615.

⁶⁴ Usp. Triva-Dika, GPPP, str. 604., 610.

b st. 1. t. 4. ZPP-a; *v. infra ad 3.2.4.*); (4) nepostojanje suprotnosti između činjenica na kojima tužitelj zasniva svoj zahtjev i dokaza koje je sam podnio ili činjenica koje su općepoznate (čl. 331.b. st. 1. t. 3. ZPP-a; *v. infra ad 3.2.5.*); (5) dopuštenost raspolaganja stranaka, tj. da nisu u suprotnosti s prisilnim propisima, pravilima javnog morala te dobrobiti djeteta (čl. 331.b st. 2. i čl. 3. st. 3. ZPP-a; nov. čl. 305.a st. 2. ObZ-a; *v. infra ad 3.2.6.*).

Tek kada se utvrdi postojanje tih posebnih procesnopravnih pretpostavki može se, primjenom pravila o zakonskoj predmnjivi, zaključiti da su činjenični navodi iz tužbe istiniti (*v. supra ad 3.1.1.*). Time se formira *praemissa minor* silogizma presude zbog ogluhe.

Materijalnopravna je pretpostavka za donošenje presude zbog ogluhe da osnovanost tužbenog zahtjeva proizlazi iz činjenica koje su navedene u tužbi (čl. 331.b st. 1. t. 2. ZPP-a; *v. infra ad 3.2.7.*).

Iako su ispunjene sve posebne pretpostavke za donošenje presude zbog ogluhe, sud je neće donijeti ako postoje okolnosti zbog kojih nije dopušteno donošenje meritorne odluke uopće. Radi se ponajprije o postojanju procesnih smetnji, na što sud u pravilu pazi po službenoj dužnosti do pravomoćnosti (čl. 194. st. 4., čl. 323., čl. 333. st. 2., čl. 365. st. 2. ZPP-a u vezi s čl. 354. st. 2. t. 9. ZPP-a), zbog kojih bi tužbu trebalo odbaciti (čl. 194. st. 3., čl. 323. i čl. 333. st. 2. ZPP-a).^{65,66} Pored posebnih pretpostavki za donošenje presude zbog ogluhe, za njezino donošenje moraju biti ispunjene i pozitivne procesne

⁶⁵ Procesne pretpostavke su okolnosti od čijeg postojanja zavisi dopustivost pokretanja parničnog postupka, raspravljanje u parnici, donošenje meritorne odluke o osnovanosti tužbenog zahtjeva, odlučivanje o pravnim lijekovima te o incidentalnim zahtjevima koji bi se mogli iznijeti tijekom parničnog postupka. Od postojanja procesnih pretpostavaka zavisila bi dopustivost meritornog raspravljanja i, u krajnjoj liniji, meritornog suđenja. Usp. Dika, *Pravo na tužbu*, Zagreb, 1987. (u daljnjem tekstu: Dika, *Pravo na tužbu*), 310 - 311.; Triva-Dika, GPPP, str. 28.

⁶⁶ U njemačkoj doktrini pored pojma procesnih pretpostavaka uveden je i pojam "procesnih smetnji" (njem. *Prozeßhindernisse*). To bi bile one od okolnosti od kojih zavisi dopustivost parnice na koje sud pazi samo na prigovor tuženika (npr. zahtjev za polaganje aktorske kaucije). U austrijskoj i domaćoj doktrini izraz procesne smetnje uglavnom se veže uz pojam negativnih procesnih pretpostavaka, dok se procesne smetnje u smislu njemačkog prava kvalificiraju kao relativne procesne pretpostavke, za razliku od apsolutnih na koje sud pazi *ex officio*. Dika, *Pravo na tužbu*, str. 312. Negativne procesne pretpostavke su one čije postojanje sprečava meritorno raspravljanje i, u krajnjoj liniji, meritorno suđenje. Za njih ZPP upotrebljava generičku sintagmu "smetnje za vođenje postupka" (npr. čl. 288. st. 3. ZPP-a).

pretpostavke⁶⁷, a sud na neke od njih pazi po službenoj dužnosti do pravomoćnosti (i u povodu tzv. redovite revizije - nov. čl. 392.a st. 1. ZPP-a)⁶⁸ (čl. 82. i čl. 365. st. 2. ZPP-a u vezi s čl. 354. st. 2. t. 8. ZPP-a).

3.2.2. Uredna dostava tužbe i poziva za davanje odgovora na tužbu tuženiku

Presuda zbog ogluhe se može donijeti ako je, između ostalog, tuženiku bila uredno dostavljena tužba i poziv za davanje odgovora na tužbu (čl. 331.b. st. 1. t. 1. ZPP-a).⁶⁹

Nakon ZIDObZ 07 u sporovima o uzdržavanju sud će tužbu dostaviti tuženiku na odgovor, osim ako okolnosti pojedinog slučaja ne zahtijevaju da se tuženiku tužba odmah dostavi s pozivom na ročište (nov. čl. 305.a st. 1. ObZ-a).⁷⁰ Dakle, ako sud smatra da se na temelju tužbe može dalje postupati, da postoje pretpostavke za nastavak postupka, ili ako odgodi odlučivanje o njihovom postojanju (čl. 283. ZPP-a), ili ako unatoč uočenim zaprekama za meritorno odlučivanje još ne smije odbaciti tužbu (čl. 288. st. 2. ZPP-a), u pravilu će narediti da se primjerak tužbe dostavi tuženiku radi podnošenja pisanog odgovora na tužbu, a u pozivu će upozoriti tuženika na pravne posljedice nepodnošenja odgovora na tužbu (nov. čl. 305.a st. 1. ObZ-a; čl. 284. st. 1. ZPP-a). Samo iznimno sud može, ako to zahtijevaju okolnosti pojedinog slučaja, odmah zakazati ročište i narediti da se primjerak tužbe dostavi tuženiku s pozivom na ročište (nov. čl. 305.a st. 1. ObZ-a).

U slučaju da je sud tuženiku dostavio tužbu i poziv za davanje odgovora na tužbu, što je u novom uređenju usvojeno kao pravilo, ne primjenjuje se odredba

⁶⁷ Pozitivne procesne pretpostavke su one bez čijeg postojanja meritorno raspravljanje i, u krajnjoj liniji, meritorno suđenje nije dopušteno.

⁶⁸ U sporovima o uzdržavanju maloljetnog djeteta ili djeteta nad kojim roditelji ostvaruju roditeljsku skrb nakon punoljetnosti nije dopuštena tzv. redovita revizija (*arg. ex nov.* čl. 305. st. 3. ObZ-a).

⁶⁹ Pritom u sporovima o uzdržavanju u kojima je tužitelj maloljetno dijete ili dijete nad kojim roditelji ostvaruju roditeljsku skrb nakon punoljetnosti sud je dužan već prigodom dostave tužbe tuženiku dostaviti i poziv za prvo ročište (nov. čl. 305.c st. 1. ObZ-a).

⁷⁰ Prije ZIDObZ 07 u sporovima o uzdržavanju djece tužba se praktično nije mogla dostavljati tuženiku na odgovor budući da se u tim sporovima prvo ročište moralo održati u roku od petnaest dana od dana primitka inicijalnog akta u sudu (*arg. ex prij.* čl. 265. st. 2. ObZ-a).

prema kojoj sud mora prvo ročište održati u roku od petnaest dana od dana kad je tužba primljena (*arg. ex nov.* čl. 265. ObZ-a).⁷¹

Da bi dostavljanje proizvelo pravne učinke, potrebno je da bude obavljeno prema pravilima o (osobnoj) dostavi. Tek takvo dostavljanje može, između ostalog, imati za posljedicu donošenje presude zbog ogluhe. Tuženiku je uredno dostavljen poziv za davanje odgovora na tužbu: ako je (1) pozvan sukladno odredbama ObZ-a i ZPP-a o dostavi, ako mu je (2) uredno dostavljen i primjerak tužbe te ako je (4) u pozivu upozoren na pravne posljedice nepodnošenja odgovora na tužbu (*arg. ex nov.* čl. 305.a st. 1. ObZ-a; čl. 284. st. 1. i čl. 331. b st. 1. t. 1. ZPP-a).

Tuženiku tužba mora biti dostavljena prema pravilima o tzv. osobnoj (izvanrednoj ili kvalificiranoj) dostavi⁷² (*arg. ex nov.* čl. 142. ZPP-a).⁷³

Ako se osoba kojoj se pismeno mora izravno osobno predati ne zatekne tamo gdje se dostava ima obaviti, dostavljač je dužan obavijestiti se kad bi i na kojem mjestu mogao tu osobu zateći te joj ostaviti kod poslovno sposobnog člana kućanstva (nov. čl. 141. st. 1. ZPP-a), ili kod kućepazitelja odnosno susjeda (nov. čl. 141. st. 2. ZPP-a), ili kod osobe koja radi na istom mjestu kao i ona (nov. čl. 141. st. 3. ZPP-a) pismenu obavijest da radi primanja pismena bude u određeni dan i sat u svom stanu odnosno na svome radnom mjestu.⁷⁴ U toj joj obavijesti poštar kao dostavljač nije ovlašten naložiti da dođe preuzeti pismeno u poštu.⁷⁵ Takva dostava ne bi bila uredna.⁷⁶ Treba uzeti da bi (*arg. a cohaerentia ex nov.* čl. 141. st. 1. ZPP-a), poslovno sposobni članovi kućanstva bili dužni primiti takvu obavijest, ali da je (*arg. a cohaerentia, a maiori ad minus*

⁷¹ U redovnom parničnom postupku je, također, dostava tužbe na odgovor tuženiku pravilo, dok je zakazivanje ročišta prije dobivanja odgovora na tužbu iznimka od tog pravila (*arg. ex* čl. 284. ZPP-a).

⁷² Navedeni izrazi su sinonimi. O tome v. Dika, GPP V., str. 253.

⁷³ Posebna pravila vrijede za dostavu vojnim osobama, pripadnicima redarstvene službe i djelatnicima određenih službi javnog prijevoza (nov. čl. 135. ZPP-a) te osobama lišenih slobode (čl. 137. ZPP-a). Pravila se o kvalificiranoj dostavi, također, ne primjenjuju ni za dostavu fizičkim osobama preko pretinca u sudu (nov. čl. 134.b ZPP-a) ali i na adresu iz sporazuma o dostavi (čl. 133.b ZPP-a).

⁷⁴ Dostava nije uredna kad je pismeno koje je trebalo dostaviti osobno stranci, već prilikom prvog pokušaja dostave uručeno članu njezinoga porodičnog domaćinstva. VSH: Rev-1121/96.

⁷⁵ VSH: Rev-2580/86, *Pregled sudske prakse*, 35/159 - cit. prema Triva-Dika, GPPP, str. 376.

⁷⁶ VSH: Rev-2747/94, *Vrhovni sud Republike Hrvatske: Izbor odluka*, 1/1996., str. 166.

ex nov. čl. 141. st. 2. i 3. ZPP-a) kućepazitelj, susjed i osoba koja radi na istom mjestu kao adresat ne bi bili dužni primiti.

Ako dostavljač i nakon što je ostavio obavijest ne zatekne osobu kojoj se pismeno ima dostaviti na mjestu i u vrijeme koje je naznačio u ostavljenoj obavijesti, dostavu je dužan obaviti predajom pismena poslovno sposobnom članu kućanstva, koji ju je dužan primiti, odnosno kućepazitelju, susjedu i osobi koja radi na istom mjestu kao i adresat, ako je oni pristanu primiti (*arg. ex nov.* čl. 141. i čl. 142. st. 2. ZPP-a). Predajom pismena tim osobama smatra se da je dostava obavljena (nov. čl. 142. st. 2. ZPP-a) (supstitutivna dostava). Takvim redosljedom tih radnji uvjetovana je valjanost kvalificirane dostave.⁷⁷

Ako kvalificirana dostava uspije prigodom ponovnoga pokušaja nakon što je adresatu ostavljena obavijest o tome kada će se i gdje osobna dostava pokušati ponovno obaviti, na dostavnici se treba pored potvrde o primitku pismena naznačiti da je prethodila pismena obavijest (čl. 149. st. 4. ZPP-a); a ako prigodom pokušaja ponovne dostave pismeno umjesto adresatu bude predano drugim osobama po pravilima o redovitoj dostavi (zamjenski primatelji), dostavljač je dužan na dostavnici naznačiti odnos tih dviju osoba (čl. 149. st. 5. ZPP-a).

Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku iz 2008. godine⁷⁸ bitno je drukčije uređeno postupanje u slučaju kad pokušaj dostave na adresu stana ili radnog mjesta prema podacima iz tužbe, nekoga drugog podneska ili općenito stanja spisa ne uspije.

Ako pokušaj dostave na nekoj od tih adresa ne uspije po pravilima o osobnoj dostavi, dostava će se adresatu iznova, također prema pravilima o osobnoj dostavi, pokušati obaviti na adresu njegova prebivališta u Republici Hrvatskoj prema podacima o tome koji će se pribaviti iz evidencija Ministarstva unutarnjih poslova (nov. čl. 143. st. 1. ZPP-a), ako iz tih podataka ne proizlazi da je adresat prijavio neku drugu adresu ili način dostave (nov. čl. 143. st. 3. ZPP-a). Ako se ni ponovna dostava prema pravilima o osobnoj dostavi ne uspije obaviti ni na pribavljenoj adresi prebivališta, dostava će se adresatu pokušati još jednom obaviti na toj adresi (registriranog prebivališta) nakon isteka roka od trideset dana (nov. čl. 143. st. 2. ZPP-a).

Međutim, ako prema podacima iz evidencija Ministarstva unutarnjih poslova proizlazi da je adresat prijavio boravište u kojem drugom mjestu u Republici

⁷⁷ Okružni sud u Zagrebu: Gž-1985/81, *Pregled sudske prakse*, 19/193 - *cit.* prema Dika, GPP V., str. 255.

⁷⁸ Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku iz 2008. godine (Narodne novine, 84/2008.; u daljnjem tekstu: ZIDZPP 08).

Hrvatskoj ili da je prijavio koje drugo mjesto ili način na koji mu se dostava može obaviti (nov. čl. 143.a ZPP-a), dostava će se prema pravilima o osobnoj dostavi ponovno pokušati obaviti na adresu njegova upisana boravišta, odnosno na drugom prijavljenom mjestu ili na drugi prijavljeni način (nov. čl. 143. st. 3. ZPP-a).

Ako se adresa navedena u tužbi prema podacima iz evidencija Ministarstva unutaršnjih poslova ne razlikuje od adrese prebivališta, a osoba kojoj se dostava ima obaviti nije prijavila adresu boravišta u Republici Hrvatskoj, odnosno drugo mjesto ili način na koji joj se dostava može obaviti (nov. čl. 143.a ZPP-a), dostava će joj se još jednom pokušati obaviti na adresu iz tužbe nakon isteka roka od petnaest dana, također, prema pravilima o osobnoj dostavi (*arg. ex nov.* čl. 143. st. 4. ZPP-a).

Ako ni ponovna dostava ne uspije na jednoj od navedenih adresa, obaviti će se stavljanjem pismena na oglasnu ploču suda (nov. čl. 143. st. 2., 3. i 4. ZPP-a). Pritom će se smatrati da je dostava obavljena istekom osmog dana od dana stavljanja pismena na oglasnu ploču suda (nov. čl. 143. st. 2., 3. i 4. ZPP-a).

ZIDObZ 07 razrađena su posebna pravila o dostavi u alimentacijskim sporovima koja imaju prednost u primjeni u odnosu na opća pravila o dostavi ZPP-a (*lex specialis derogat generali*). U sporovima o uzdržavanju u kojemu je tužitelj maloljetno dijete ili dijete nad kojim roditelji ostvaruju roditeljsku skrb nakon punoljetnosti u kojem se tužba nije mogla tuženiku dostaviti na adresi naznačenoj u tužbi (prema pravilima ZPP-a o osobnoj dostavi), sud će od nadležne policijske uprave zatražiti podatke o adresi tuženika. Podaci se mogu zatražiti i telefonskim putem, o čemu će se sačiniti službena bilješka (nov. čl. 305.b st. 1. ObZ-a). Ako se dostava tužbe ne uspije obaviti ni na adresi koju sud dobije od nadležne policijske uprave, sud će tuženiku bez odgode postaviti privremenog zastupnika (nov. čl. 305.b st. 2. ObZ-a). Smatrat će se da se dostava nije uspjela obaviti ako se nije uspjela obaviti ni prigodom drugog pokušaja prema pravilima Zakona o parničnom postupku o osobnoj dostavi, ili stoga što tuženik ni nakon druge ostavljene obavijesti nije preuzeo pismeno u pošti (nov. čl. 305.b st. 3. ObZ-a).

Opća pravila o dostavi ZPP-a, nakon ZIDZPP 08, su funkcionalnija u odnosu na posebna pravila ObZ-a o dostavi u alimentacijskim postupcima jer, između ostalog, čine suvišnim postavljanje privremenog zastupnika. Umjesto toga predviđaju mogućnost da se dostava obavlja stavljanjem pismena na oglasnu ploču suda (nov. čl. 143. st. 2., 3. i 4. ZPP-a). *De lege ferenda*, trebalo bi preispitati odredbu nov. čl. 305.b. st. 2. ObZ-a o postavljanju privremenog zastupnika u

slučaju kad se dostava nije uspjela obaviti ni na adresu koju je sud dobio od nadležne policijske uprave, uzimajući u obzir odredbe nov. čl. 143. ZPP-a.

Ako uz tužbu postoje prilozi, i oni moraju biti dostavljeni (*arg. ex* čl. 107. st. 1. ZPP-a).⁷⁹

U pozivu za davanje odgovora na tužbu tuženik se mora upozoriti na pravne posljedice nepodnošenja (čl. 284. st. 1. ZPP-a). Poziv nije uredan ako u pozivu tuženik nije upozoren na posljedice propuštanja.⁸⁰

U kontekstu tog upozorenja na pravne posljedice nepodnošenja odgovora na tužbu, u odnosu na presudu zbog izostanka, pojavila su se razmišljanja kako u pozivu mora stajati upozorenje o štetnim posljedicama nepodnošenja odgovora na tužbu posebno zbog zaštite tuženika koji se iz neznanja ne koristi pravima koja mu pripadaju.⁸¹ Dakle, prema tom stajalištu radilo bi se o primjeni načela pružanja pomoći neukim strankama, a u slučaju povrede o relativno bitnoj povredi određaba parničnog postupka. Takvo stajalište nije opravdano. Naime, ako tuženik nije u pozivu upozoren na posljedice nepodnošenja odgovora na tužbu, on nije uredno pozvan (*arg. ex* čl. 284. st. 1. ZPP-a, čl. 331.b st. 1. t. 1. ZPP-a). Ako tuženik nije uredno pozvan, protiv njega se, i pored propuštanja davanja odgovora na tužbu, ne bi mogla donijeti presuda zbog ogluhe (čl. 331. b st. 1. t. 1. ZPP-a), a ako bi se ipak donijela, bila bi počinjena apsolutno bitna povreda određaba parničnog postupka (čl. 354. st. 2. t. 5. ZPP-a), a ne relativno bitna, bez obzira je li tuženik neuka stranka ili nije.⁸²

Sudac je dužan pažljivo provjeriti je li poziv bio uredan. Dokaz o urednom pozivu pruža dostavnica. Dostavnica je javna isprava koja služi kao dokaz o izvršenoj dostavi, pa se i na nju odnosi oboriva zakonska predmnjeva o dokaznoj

⁷⁹ Prilozi nisu sastojci tužbe te se ne može smatrati da je ona bez njih nerazumljiva odnosno da ne sadrži sve što je potrebno da bi se u vezi s njom moglo postupiti (*arg. ex* čl. 106. ZPP-a). Usp. Dika, GPP V, str. 372. Ali *v.* Čizmić, *Presuda zbog ogluhe*, str. 90.

⁸⁰ U tom smislu u odnosu na presudu zbog izostanka i VS Slovenije: Pž-504/62, Poročil o sodni praksi VS SRSL, civilno pravo, zv. 1962/II, str. 75., št. 71; Pž-518/63, Poročil o sodni praksi VS SRSL, civilno pravo, zv. 1963/II, str. 23., št. 19 - *cit.* prema Čizmić, *O dostavi tužbe na odgovor i presudi zbog ogluhe u svjetlu Novele ZPP-a*, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, 24 (2003.), 1, (u daljnjem tekstu: Čizmić, *O dostavi tužbe na odgovor*), str. 458 - 459.

⁸¹ Tako VS Jugoslavije: II G 16/67, Zbirka sudskih odluka, knj. 12., sv. 1., br. 49 - *cit.* prema Čizmić, *O dostavi tužbe na odgovor*.

⁸² Usp. Đurović, *Presuda zbog izostanka*, str. 24 - 26.; Čizmić, *Presuda zbog ogluhe*, str. 100.; Čizmić, *O dostavi tužbe na odgovor*, str. 459.

snazi javnih isprava (*arg. ex* čl. 230. st. 3. ZPP-a).⁸³ Dostavnica je primarno, ali ne i jedino sredstvo za utvrđivanje dostave. Ako nestane, dostava se može dokazivati i na drugi način (čl. 149. st. 11. ZPP-a).

Kad se ne može sa sigurnošću utvrditi je li pismeno dostavljeno stranci, uzima se da joj nije dostavljeno, ako je to u njezinu interesu.⁸⁴

Ako tuženiku nije uredno dostavljen poziv za davanje odgovora na tužbu s upozorenjem na pravne posljedice nepodnošenja te primjerak tužbe, sud ne bi mogao donijeti presudu zbog ogluhe (*arg. ex*: nov. čl. 305.a st. 1. ObZ-a; čl. 284. st. 1. i čl. 331.b st. 1. t. 1. ZPP-a). Ako bi sud ipak donio presudu zbog ogluhe, bila bi počinjena apsolutno bitna povreda odredaba parničnog postupka zbog koje bi se presuda mogla pobijati (*arg. ex* čl. 354. st. 2. t. 5. i t. 6. ZPP-a).

3.2.3. Propuštanje da se u roku podnese odgovor na tužbu

Presuda zbog ogluhe može se donijeti ako je, između ostalog, tuženik propustio u roku podnijeti odgovor na tužbu (čl. 331.b. st. 1. ZPP-a).

U odgovoru na tužbu tuženik se može očitovati o zahtjevima i navodima tužbe te predložiti dokaze kojima potkrepljuje te navode. Uz odgovor na tužbu tuženik je dužan priložiti isprave na koje se poziva ako je to moguće (čl. 285. st. 1. ZPP-a).

Sadržaj odgovora na tužbu mora se, dakle, ograničiti na iznošenje stavova i prijedloga tuženika u odnosu na zahtjeve istaknute u tužbi i na procesna pitanja u vezi s tim zahtjevima.⁸⁵ U odgovoru se tuženik može osvrnuti na činjenične navode tužitelja, na predložene dokaze te na pravna izvođenja o osnovanosti tužbenog zahtjeva. On može tužiteljeve navode i zahtjeve priznati ili osporiti, isticati sve prigovore materijalnopravne i procesnopravne naravi. U odgovoru na

⁸³ Tako i VSH: Rev-850/88, Pregled sudske prakse, br. 43/89, str. 98 - 99. - *cit.* prema Triva-Dika, GPPP, str. 377.; ŽS u Splitu: Gž-2101/97 od 31. listopada 1997. godine.

⁸⁴ VSH: Rev- 1212/86; Rev-1632/86, *Pregled sudske prakse*, 33/185 - *cit.* prema Dika, GPP V., str. 256.

⁸⁵ U odgovoru na tužbu tuženik ne može isticati svoje samostalne meritorne zahtjeve protiv tužitelja - osim zahtjeva za naknadu parničnih troškova (čl. 164. ZPP-a) i prigovora radi kompenziranja u parnici (čl. 333. st. 3. ZPP-a) - jer se oni mogu iznositi u tužbi ili u protutužbi. Samostalne meritorne zahtjeve tuženika u podnesku nazvanom odgovor na tužbu treba stoga tretirati prema odredbama o tužbi odnosno o protutužbi.

tužbu tuženik može istaknuti određene incidentalne zahtjeve procesne naravi, npr., zahtjev za izuzeće suca.⁸⁶

Odgovor na tužbu daje se podneskom koji mora biti uredan (čl. 106. st. 1., 2., 3. i 4. ZPP-a).^{87,88} S neurednim odgovorom na tužbu sud bi postupao kao i sa svakim drugim podneskom (*arg. ex nov.* čl. 109. ZPP-a).⁸⁹ Pritom nedostaci koji podnesak čine neurednim mogu biti formalnog i sadržajnog karaktera.⁹⁰ Formalni se nedostaci mogu ticati nužnih podataka u “glavi” (rubrum) podneska o sudu, strankama i predmetu spora (*arg. ex* čl. 106. st. 2. ZPP-a), nedostatka potpisa (*arg. ex* čl. 106. st. 2. i 3. ZPP-a), isprava koje su trebale biti priložene, općenito potrebnog broja primjeraka podneska i priloga (*arg. ex* čl. 107. ZPP-a, nov. čl. 109. st. 5. ZPP-a); jezika podneska i priloga (*arg. ex* čl. 6., čl. 104. i čl. 105. ZPP-a).⁹¹ Tu treba dodati i “tehničke” nedostatke u samim podnescima i priložima, npr. njihovu oštećenost, nečitkost, prljavost, ali samo ako su takvi da objektivno onemogućavaju postupanje u povodu podneska i (kad i o njima ovisi formalna urednost podneska) priloga.⁹² Greška u oznaci podneska, npr.

⁸⁶ Usp. Poznić, GPP, str. 215 - 216.; Čizmović, Đuričin, *Građansko procesno pravo*, Podgorica, 1997. (u daljnjem tekstu: Čizmović-Đuričin, GPP), str. 170 - 176.; Čalija-Omanović, GPP, str. 202.; Triva-Dika, GPPP, str. 542.

⁸⁷ Čl. 106. st. 1., 2. i 3. ZPP-a glasi:

„(1) Tužba, odgovor na tužbu, pravni lijekovi i druge izjave, prijedlozi i saopćenja koji se daju izvan rasprave podnose se pismeno (podnesci).

(2) Podnesci moraju biti razumljivi i moraju sadržati sve ono što je potrebno da bi se u vezi s njima moglo postupiti. Oni osobito treba da sadrže: oznaku suda, ime, zanimanje i prebivalište odnosno boravište stranaka, njihovih zakonskih zastupnika i punomoćnika, ako ih imaju, predmet spora, sadržaj izjave i potpis podnosioca.

(3) Stranka, odnosno njezin zastupnik potpisuju podnesak na njegovu kraju.“

⁸⁸ I one radnje koje se u pravilu poduzimaju u pisanom obliku (npr. tužba, odgovor na tužbu, pravni lijekovi) mogu se poduzimati i usmeno (*arg. ex* čl. 106. st. 5. ZPP-a).

⁸⁹ Nov. čl. 109. st. 1. i 2. ZPP-a glasi:

“(1) Ako podnesak nije razumljiv ili ne sadržava sve što je potrebno da bi se po njemu moglo postupiti, sud će podnositelju naložiti da podnesak ispravi odnosno dopuni u skladu s danom uputom i u tu svrhu mu vratiti podnesak radi ispravka ili dopune.

(2) U slučaju iz stavka 1. ovoga članka, sud će odrediti rok za ponovno podnošenje podneska.“

⁹⁰ Usp. Stanković, *Građansko procesno pravo*, Beograd, 1989. (u daljnjem tekstu: Stanković, GPP), str. 209.; Dika, GPP V., str. 380.

⁹¹ Usp. Triva-Dika, GPPP, str. 362.; Dika, GPP V., str. 380.

⁹² Tako i Dika, GPP V., str. 380.

upotreba oznake “žalba” umjesto “odgovor na tužbu”, nije sama po sebi nedostatak zbog kojeg bi podnesak trebalo ispravljati ili dopunjavati (*falsa nominatio non nocet*),⁹³ ali ako je podnesak zbog takvog nedostatka nerazumljiv tako da se ne može shvatiti što se traži, tada i on postaje bitan.⁹⁴

Treba uzeti da posljedice nepostupanja po pisanoj uputi suda o ispravljanju neurednog podneska iz odredaba nov. čl. 109. ZPP-a⁹⁵ ne bi pogađale one podneske (odgovore na tužbu) koji su iz nekoga razloga formalno neuredni, ali je iz njih vidljivo osporava li tuženik činjenične navode tužitelja i/ili materijalnopравnu osnovanost tužbenog zahtjeva.⁹⁶

Donošenje presude zbog ogluhe sprečava sama činjenica da je odgovor na tužbu podnesen, bez obzira na to je li u tom odgovoru osporen tužbeni zahtjev. Ipak, moglo bi se tvrditi da je neosporavanje tužbenog zahtjeva kao pretpostavka donošenja presude zbog ogluhe posredno implicirana u izričitoj propisanoj pretpostavci, u propuštanju tuženika da u roku koji mu je za to određen podnese odgovor na tužbu (*arg. ex* čl. 331.b st. 1. ZPP-a).⁹⁷ Naime, primjena odredaba čl. 331.b ZPP-a, tj. donošenje presude zbog ogluhe, temelji se na zakonskoj predmnjevi da tuženik svojim propuštanjem (pasivnim držanjem) priznaje istinitost činjeničnih navoda tužitelja, s kojima je prethodno upoznat, a koji su za njega nepovoljni. U tom smislu se propuštanje tuženika da podnese odgovor na tužbu te da njime ospori tužbeni zahtjev, njegovo potpuno pasivno držanje, javlja kao specifičan način disponiranja što presudi zbog ogluhe daje dispozitivni karakter (*v. supra ad* 3.1.1.). U suprotnom bi presuda zbog ogluhe imala značenje sankcije zbog nepoduzimanja jedne parnične radnje, tj. podnošenja odgovora na tužbu.⁹⁸

Kako bi se spriječilo donošenje presude zbog ogluhe, osporavanje tužbenog zahtjeva, analogno kao i kod presude zbog izostanka, ne mora biti obrazloženo i ne mora se nužno odnositi na tužbeni zahtjev. Treba uzeti da već i osporavanje

⁹³ Usp. Triva-Dika, GPPP, str. 362.; Dika, GPP V., str. 380.

⁹⁴ Tako i Dika, GPP V., str. 380.

⁹⁵ Prema odredbi nov. čl. 109. st. 4. ZPP-a smatrat će se da je podnesak povučen ako ne bude vraćen sudu u određenom roku i ispravljen u skladu s dobivenom uputom suda, a ako bude vraćen bez ispravka odnosno dopune, odbacit će se.

⁹⁶ Usp. Poznić, *Presuda zbog izostanka*, str. 276 - 277.; Čizmić, *Presuda zbog ogluhe*, str. 87.; Čizmić, *O dostavi tužbe na odgovor*, str. 418.

⁹⁷ Usp. Triva-Dika, GPPP, str. 605.

⁹⁸ Usp. Triva-Dika, GPPP, str. 605 - 606.

postojanja procesnih pretpostavaka sprečava donošenje ove presude (v. *infra ad* 3.3.3.).^{99,100}

Odgovor na tužbu podnosi se u roku koji odredi sud, ali taj rok ne može biti kraći od petnaest niti duži od trideset dana (čl. 285. st. 2. ZPP-a).

Rok za podnošenje odgovora na tužbu je prekluzivne prirode (*arg. ex* čl. 285. i čl. 331.b ZPP-a).¹⁰¹ Istekom roka za podnošenje odgovora na tužbu tuženik gubi pravo osporiti tužbeni zahtjev. Dakle, naknadnim osporavanjem tužbenog zahtjeva ne bi mogao spriječiti donošenje presude zbog ogluhe (*arg. ex* čl. 331.b st. 1. ZPP-a).

Ako je tuženik u roku podnio odgovor na tužbu, sud ne može donijeti presudu zbog ogluhe (*arg. ex* čl. 331.b. st. 1. ZPP-a). Ako je ipak donese, počinio je apsolutno bitnu povredu odredaba parničnog postupka zbog koje se presuda može pobijati (*arg. ex* čl. 354. st. 2. t. 5. ZPP-a).

3.2.4. *Nepostojanje općepoznatih okolnosti iz kojih proizlazi da su tuženika spriječili opravdani razlozi da podnese odgovor na tužbu*

Unatoč tome što su ispunjeni svi ostali uvjeti, presuda zbog ogluhe ne može se donijeti ako postoje općepoznate okolnosti iz kojih proizlazi da su tuženika opravdani razlozi spriječili da podnese odgovor na tužbu (čl. 331.b st. 1. t. 4. ZPP-a).

Ako je sudu poznato da je stranka opravdanim razlozima spriječena podnijeti odgovor na tužbu, on ne bi smio protiv nje izreći oglušnu presudu. Pritom treba uzeti kako pretpostavke za donošenje presude zbog ogluhe nema ni onda kada o opravdanim razlozima spriječenosti tuženika informaciju sudu pruži tužitelj.¹⁰²

⁹⁹ "Isticanje prigovora mjesne nadležnosti suda po svom je sadržaju isto tako osporavanje tužbenog zahtjeva." Privredni sud Hrvatske: Pž-1361/91 od 14. svibnja 1991., Pregled sudske prakse, Zagreb, 1991., 50, str. 162. - cit. prema Čizmić, *Presuda zbog izostanka*, str. 184. U tom smislu i VS Srbije: Gž-226/56 od 22. studenoga 1956., Zbirka sudskih odluka, knj. I., sv. 3., 1956., br. 743 - cit. prema Omanović, *Contumacia*, str. 112.

¹⁰⁰ Usp. Poznić, GPP, str. 273.; Čizmić, *Presuda zbog izostanka*, str. 183 - 185.; Omanović, *Contumacia*, str. 111 - 112.; Triva-Dika, GPPP, str. 606.

¹⁰¹ Rok za podnošenje odgovora na tužbu je mješoviti u smislu da se kod njega isprepliću elementi zakonskog i sudskog roka. Njegov su početak, okvirno trajanje te učinci određeni zakonom, dok njegovu dužinu u okvirima utvrđenim zakonom određuje sud svojom odlukom (*arg. ex* čl. 285. st. 2. ZPP-a).

¹⁰² Tako i Čizmić, *Presuda zbog ogluhe*, str. 95.; Triva-Dika, GPPP, str. 613.

Teško je učiniti vjerojatnim opravdanost razloga koji je tuženika spriječio da pravodobno podnese odgovor na tužbu. Pri utvrđivanju ovih zapreka trebalo bi se zadovoljiti stupnjem najblaže vjerojatnosti o njihovom postojanju.¹⁰³

Tuženikovo neodgovaranje na tužbu mora biti opravdano. Dakle, nije dovoljno samo postojanje razloga koji su tuženika spriječili u podnošenju odgovora na tužbu, već je bitno da tuženik neskrivljeno propusti odgovoriti na tužbu. Ta pretpostavka za donošenje ogluše presude proizlazi iz same njezine prirode. Naime, iz pasivnog držanja tuženika izvodi se predmnjeva da on priznaje činjenične navode tužitelja. Unatoč tuženikovo pasivnosti, sud ne bi bio ovlašten pribjegavati tezi o njegovom procesnom držanju ako bi se iz općepoznatih okolnosti mogao izvesti zaključak da bi se ta pasivnost mogla pripisati nekim drugim razlozima, a ne volji tuženika da pasivnošću manifestira svoju procesno relevantnu volju.¹⁰⁴

Tipični primjeri takvih općepoznatih okolnosti su vremenska nepogoda, potres, epidemije, rat, pobuna i sl.

Ako bi sud našao da postoje općepoznate okolnosti iz kojih proizlazi da su tuženika opravdani razlozi spriječili da podnese odgovor na tužbu, ne bi mogao donijeti presudu zbog ogluhe (*arg. ex* čl. 331.b st. 1. t. 4. ZPP-a). Ako bi sud ipak donio presudu zbog ogluhe, ona bi se mogla pobijati zbog apsolutno bitne povrede odredaba parničnog postupka (*arg. ex* čl. 354. st. 2. t. 5. ZZP-a).

3.2.5. *Nepostojanje suprotnosti između činjenica na kojima tužitelj zasniva svoj zahtjev i dokaza koje je sam podnio ili činjenica koje su općepoznate*

Kako bi se presuda zbog ogluhe mogla donijeti, činjenice na kojima se temelji tužbeni zahtjev ne smiju biti u suprotnosti s dokazima koje je sam tužitelj podnio ili činjenicama koje su općepoznate (čl. 331.b st. 1. t. 3. ZPP-a).

Ako je tužitelj podnio dokaze, a iz njih proistječe suprotno od onoga što on u tužbi tvrdi, sud ne bi smio donijeti oglušnu presudu. S druge strane, ne može se dopustiti da osnovicom presude budu činjenične tvrdnje koje su suprotne općepoznatim činjenicama. U takvim situacijama, naime, ne bi bilo razborito pripisivati tuženiku htijenje da svojom pasivnošću priznaje istinitost činjenič-

¹⁰³ Tako i Čizmić, *Presuda zbog ogluhe*, str. 94.; Triva-Dika, GPPP, str. 606.

¹⁰⁴ Tako i Čizmić, *Presuda zbog izostanka*, str. 180 - 181.; Čizmić, *Presuda zbog ogluhe*, str. 95.; Triva-Dika, GPPP, str. 606.

nih navoda tužitelja koja nije prihvatljiva ni za koga.¹⁰⁵ Međutim, okolnost da tužitelj nije u tužbi naveo dokaze kojima se dokazuju činjenični navodi tužbe, ne bi predstavljala zapreku za donošenje presude zbog ogluhe (*arg. ex* čl. 331. b st. 1. t. 3. ZPP-a).

Iz prirode presude zbog ogluhe proizlazi da “dokazi koje je sam tužitelj podnio”, po svojoj vrsti i prirodi, mogu biti samo isprave ili predmeti očevida koji su podobni za isprave. Naime, budući da se kod presude zbog ogluhe predmnijeva da tuženik priznaje istinitost činjeničnih navoda tužitelja, ne provodi se dokazivanje istih. Stoga svjedoke i vještake sud neće pozivati i saslušavati. Sud i ne donosi rješenje o dokazivanju ako su ispunjeni uvjeti za donošenje presude zbog ogluhe, budući da se predmnijeva kako nema spornih činjenica jer ih pasivni tuženik priznaje.

Kod donošenja presude zbog ogluhe mogli bi se rabiti samo dokazi koji su već u spisu pred sudom, odnosno kod općepoznatih, za koje sud zna iz svoga oficijelnog rada.¹⁰⁶ Iako ZP govori samo o dokazima koje je podnio tužitelj, treba uzeti da bi sud bio dužan uzeti u obzir i druge dokaze koje bi imao i koje bi mogao upotrijebiti, npr., isprave s podacima dobivenim od Ministarstva financija - Porezne uprave, Ministarstva unutarnjih poslova, Hrvatskoga zavoda za mirovinsko osiguranje, Financijske agencije i drugih osoba (nov. čl. 231. st. 5. ObZ-a). Dokazi o kojima je ovdje riječ, moraju biti stvarno pred sudom u trenutku donošenja presude, a nije dovoljno da je samo predloženo da se pribave. Takvim će se smatrati samo oni dokazi koji se već nalaze u parničnom spisu ili njegovim priložima.¹⁰⁷

Sud ne bi smio donijeti presudu zbog ogluhe ako su činjenice na kojima se temelji tužbeni zahtjev u suprotnosti s općepoznatim (notornim) činjenicama¹⁰⁸

¹⁰⁵ Tako i Čizmić, *Presuda zbog ogluhe*, str. 93.; Triva-Dika, GPPP, str. 606.

¹⁰⁶ Pritom treba razlikovati između onoga što je sucu oficijelno poznato te onoga što mu je privatno poznato. Sudac ne bi smio ignorirati svoje oficijelno znanje te donijeti presudu zbog ogluhe. Usp. Poznić, GPP, str. 239.; Ude, CPP, str. 91.

¹⁰⁷ Tako i Čizmić, *Presuda zbog ogluhe*, str. 94.

¹⁰⁸ Notornost u širem smislu postoji ako su određene činjenice poznate svakom normalnom čovjeku (npr. važniji događaji iz povijesti). Notornost u užem smislu postoji ako su određene činjenice poznate samo određenom krugu ljudi (npr. ljudima iz određenog kraja, odnosno ljudima iz kruga neke profesije). Usp. Stanković, GPP, str. 316 - 317.; Čizmović-Đuričin, GPP, str. 218 - 219.; Čalija-Omanović, GPP, str. 216 - 217.; Čizmić, *Presuda zbog ogluhe*, str. 94 - 95.; Triva-Dika, GPPP, str. 487 - 488.

(čl. 331.b st. 1. t. 3. ZPP-a).^{109,110} Iz citirane odredbe čl. 331.b st. 1. t. 3. ZPP-a proizlazi: (1) da se općepoznate (notorne) činjenice uzimaju u obzir *ex officio*; (2) da (prešutno) priznanje činjenica nije dopušteno, ako je protivno općepoznatim činjenicama; (3) da se tuženiku imputira da prizna je istinitost činjenica navedenih u tužbi ako one nisu protivne općepoznatim činjenicama, ali da se presuda zbog ogluhe ne može donijeti, čak i ako nema te protivnosti, ako općepoznate činjenice zajedno s prešutno priznatim činjenicama nameću drukčiji zaključak o osnovanosti zahtjeva.

Ako bi sud utvrdio da su činjenice na kojima se temelji tužbeni zahtjev u suprotnosti s dokazima koje je sam tužitelj podnio ili činjenicama koje su općepoznate, ne bi mogao donijeti presudu zbog ogluhe (*arg. ex* čl. 331.b st. 1. t. 3. ZPP-a). Ako bi sud ipak donio presudu zbog ogluhe, ona bi se mogla pobijati zbog apsolutno bitne povrede odredaba parničnog postupka (*arg. ex* čl. 354. st. 2. t. 5. ZZP-a).

3.2.6. *Raspolaganja stranaka nisu u suprotnosti s prisilnim propisima, pravilima javnog morala i dobrobiti djeteta*

Specifična pretpostavka za donošenje presude zbog ogluhe jest da se parnica mora voditi o zahtjevima kojima stranke mogu slobodno raspolagati (*arg. ex* čl. 331.b st. 2. ZPP-a). Dakle, sud ne bi smio donijeti presudu zbog ogluhe i kad je udovoljeno uvjetima iz čl. 331.b st. 1. ZPP-a, odnosno i onda kada su tuženiku tužba i poziv za davanje odgovora na tužbu uredno dostavljeni; kada osnovanost tužbenog zahtjeva proizlazi iz činjenica navedenih u tužbi; kada činjenice na kojima se temelji tužbeni zahtjev nisu u protivnosti s dokazima koje je sam tužitelj podnio ili činjenicama koje su općepoznate; kada ne postoje općepoznate okolnosti iz kojih proizlazi da su tuženika spriječili opravdani razlozi da podnese odgovor na tužbu, ako bi našao da je riječ o zahtjevu kojima stranke ne mogu raspolagati (čl. 3. st. 3. i čl. 331.b st. 2. ZPP-a).

Ako bi se citiranu odredbu čl. 331.b st. 2. ZPP-a tumačilo u kontekstu odredbe čl. 3. st. 3. ZPP-a, prema kojoj sud neće uvažiti raspolaganja stranaka

¹⁰⁹ U tom smislu i VSH: Gž-1137/59, *Naša zakonitost*, 1959., br. 9-10 - *cit.* prema Čizmić, *O dostavi tužbe na odgovor*, str. 446.

¹¹⁰ Zakonsko je pravilo da općepoznate činjenice ne treba dokazivati (čl. 221. st. 4. ZPP-a) (*notoria non egent probatione*).

koja su u suprotnosti s prisilnim propisima i pravilima javnog morala, te odredbe nov. čl. 305.a st. 2. ObZ-a, prema kojoj u sporu o uzdržavanju u kojemu je tužitelj maloljetno dijete ili dijete nad kojim roditelji ostvaruju roditeljsku skrb nakon punoljetnosti sud može donijeti presudu zbog ogluhe ako ocijeni da je to u skladu s dobrobiti djeteta, dolazilo bi se do zaključka da sud ne bi smio uvažiti u načelu inače dopuštena raspolaganja stranaka:

(1) ako bi bila zabranjena određenim strankama, tj. tuženiku koji je maloljetno dijete ili dijete nad kojim roditelji ostvaruju roditeljsku skrb nakon punoljetnosti u sporu o njegovu uzdržavanju (*arg. ex nov.* čl. 305.a st. 2. ObZ-a);

(2) ako bi po svom konkretnom sadržaju bila objektivno u protivnosti s prisilnim propisima i javnim moralom,¹¹¹ osobito s prisilnim propisima ObZ-a. Pritom je ovlaštenje suda da kontrolira inače dopuštena raspolaganja stranaka u sporovima o uzdržavanju djece, u kojima je tužitelj maloljetno dijete ili dijete nad kojim roditelji ostvaruju roditeljsku skrb nakon punoljetnosti, konkretizirano ovlaštenjem i dužnošću suda da kontrolira jesu li ta raspolaganja u skladu s dobrobiti djeteta.¹¹² Tako sud ne bi smio donijeti presudu zbog ogluhe u sporu o uzdržavanju, u kojem je tužitelj maloljetno dijete ili dijete nad kojim roditelji ostvaruju roditeljsku skrb nakon punoljetnosti, koja bi svojim sadržajem *in concreto* bila protivna Ustavu Republike Hrvatske, prisilnim odredbama međunarodnih ugovora koji obvezuju Republiku Hrvatsku, prisilnim propisima, javnom moralu ili dobrobiti djeteta, koja bi, npr., utvrđivala obvezu na uzdržavanje djeteta u mjesečnim iznosima manjim od utvrđenih minimalnih novčanih iznosa potrebnih za mjesečno uzdržavanje djeteta (*arg. ex nov.* čl. 232. st. 4. ObZ-a). U takvom slučaju sud ne bi smio donijeti presudu zbog

¹¹¹ Usp. Ude, CPP, str. 242.; Čalija-Omanović, GPP, str. 53.; Čizmić, *Presuda zbog izostanka*, str. 95 - 96.; Triva-Dika, GPPP, str. 136.; Dika, GPP V., str. 336.

¹¹² Konvencija o pravima djeteta od 20. studenoga 1989. (Narodne novine, Međunarodni ugovori br. 12/1993.) postavila je poseban kriterij za postupanje s djetetom i donošenje odluka u vezi s njim. Riječ je o tzv. najboljem interesu djeteta (eng. *the best interest of the child*). V. čl. 3. Konvencije o pravima djeteta. Odbor za prava djeteta nije do sada, prigodom ocjene pojedinih izvješća država stranaka dao definiciju pojma najbolji interes djeteta niti je predložio kriterije za opću procjenu ili za primjenu u pojedinim situacijama. Najbolji interes djeteta ima u Konvenciji o pravima djeteta značenje jednog od općih načela. O tome v. Hrabar, *Pravni odnosi roditelja i djece*, u: Alinčić, Hrabar, Jakovac-Lozić, Korać, *Obiteljsko pravo*, Zagreb, 2006., str. 234 - 237. Dobrobit djeteta je sveobuhvatniji i primjereniji pravni izraz od interesa djeteta. Interes djeteta, za razliku od dobrobiti djeteta, je određen subjektivno. Dobrobit djeteta, optimalni status djeteta u odnosu na njega samoga i druge subjekte, je određen objektivno.

ogluhe i onda kada je propuštanje poduzeto s određenim ciljem, dakle, kad ga obilježava određeni subjektivni trenutak. *V. infra ad (4)*;

(3) ako bi objektivno, sama po sebi, neovisno o svom sadržaju i eventualno subjektivnom odnosu stranke prema rezultatu, dovodila do rezultata koji su protivni prisilnim propisima, javnom moralu ili dobrobiti djeteta.¹¹³ Tu bi spadali i slučajevi u kojima se inače dopuštenom dispozicijom izaziva nedopušteni rezultat, npr. donošenje presude zbog ogluhe u sporu o uzdržavanju djeteta nad kojim roditelji ostvaruju roditeljsku skrb nakon punoljetnosti kao tužitelja, iako nema zakonske osnove za to, budući da je roditeljska skrb nakon punoljetnosti prestala uslijed prestanka bolesti, mentalnog oštećenja i sl. te vraćanja poslovne sposobnosti (*arg. ex čl. 210. st. 3. ObZ-a*);

(4) ako bi cilj s kojim su poduzeta bio u protivnosti s prisilnim propisima, javnim moralom ili dobrobiti djeteta, dakle ako bi njihova protivnost prisilnim propisima, javnom moralu ili dobrobiti djeteta bila uvjetovana subjektivnim stavom stranke koja raspolaganja poduzima prema rezultatu koji se njima hoće polučiti.¹¹⁴ *V. supra ad (2)*.

U propuštanju tuženika da podnese odgovor na tužbu manifestira se stranačka dispozicija (*v. supra ad 3.1.1.*), pa je stoga sud dužan voditi računa o granicama stranačke dispozicije prema odredbama čl. 3. st. 3. ZPP-a i čl. 305. a st. 2. ObZ-a.

Kada bi sud utvrdio da se radi o zahtjevima kojima stranke ne mogu slobodno raspolagati, jer je očito da su raspolaganja stranaka prema svom sadržaju ili sama po sebi, neovisno o njihovom sadržaju, protivna prisilnim propisima, javnom moralu ili dobrobiti djeteta ili je cilj s kojim su poduzeta protivan prisilnim propisima, javnom moralu ili dobrobiti djeteta, sud ne bi smio donijeti presudu zbog ogluhe premda su se ostvarili ostali uvjeti za njezino donošenje, već bi morao nastaviti postupak, te onda presuditi prema rezultatima raspravljanja (*arg. ex čl. 331.b st. 2. ZPP-a*). Međutim, ako bi sud posumnjao da se radi o raspolaganju protivnom prisilnim propisima, javnom moralu ili dobrobiti djeteta pa ocijeni da je o toj okolnosti potrebno pribaviti dodatne obavijesti, sud bi mogao odgoditi donošenje presude zbog ogluhe (*arg. ex čl. 331.b st. 3. ZPP-a; v. infra ad 3.5.*).

¹¹³ Usp. Čalija-Omanović, GPP, str. 53.; Čizmić, *Presuda zbog izostanka*, str. 95 - 96.; Triva-Dika, GPPP, str. 136.; Dika, GPP V., str. 337.

¹¹⁴ Usp. Čalija-Omanović, GPP, str. 53.; Triva-Dika, GPPP, str. 136.; Dika, GPP V., str. 337.

Ako je sud svoju odluku utemeljio na određenom nedopuštenom raspolaganju stranaka, tj. na neosporavanju tužbenog zahtjeva, radi se o apsolutno bitnoj povredi odredaba parničnog postupka zbog koje se može uložiti žalba (čl. 354. st. 2. t. 4. i t. 5. ZPP-a). Ako je do donošenja odluke došlo uslijed kaznenog djela određenih osoba, može se tražiti ponavljanje postupka (čl. 421. st. 1. t. 5. i 6. ZPP-a).

3.2.7. Osnovanost tužbenog zahtjeva proizlazi iz činjenica koje su navedene u tužbi

Ako tuženik ne podnese odgovor na tužbu u određenom roku, donijet će se presuda kojom se prihvaća tužbeni zahtjev (presuda zbog ogluhe) ako, između ostalog, osnovanost tužbenog zahtjeva proizlazi iz činjenica navedenih u tužbi (čl. 331.b st. 1. t. 2. ZPP-a).

Citirana odredba je u skladu s prirodom presude zbog ogluhe. Kod presude se zbog ogluhe ne radi o čisto dispozitivnoj presudi (*v. supra ad 3.1.1.*). Raspolaganja stranaka, naime, uvjetuju samo sadržaj činjeničnog stanja, a ne vežu sud i u pravnoj ocjeni spora, a time i u pitanju kakvo će materijalno pravo primijeniti, hoće li tužbeni zahtjev na toj osnovi odbiti ili prihvatiti.

Prema shvaćanju, koje se izdiferenciralo u teoriji i sudskoj praksi, presudom zbog ogluhe može se samo usvojiti tužbeni zahtjev. Ako sud zaključi da je tužbeni zahtjev neosnovan, on ga odbija iako presudu donosi u istim okolnostima kao i presudu zbog ogluhe, odnosno ako iz činjenica navedenih u tužbi ne proizlazi osnovanost tužbenog zahtjeva, a tužba na ročištu nije preinačena, sud će donijeti presudu, a ne presudu zbog ogluhe kojom se tužbeni zahtjev odbija.^{115,116}

Iako postoje argumenti za to da bi sud u slučaju kad osnovanost tužbenog zahtjeva ne proizlazi iz činjenica navedenih u tužbi te općepoznatih činjenica koje je sud dužan uzeti u obzir *ex officio* (*v. supra ad 3.2.5.*) trebao donijeti presudu kojom odbija tužbeni zahtjev (*arg. ex* čl. 331.b st. 1. t. 2. i čl. 331.b st. 4. ZPP-a) - pritom bi sud odbijao tužbeni zahtjev presudom bez održavanja ročišta (*arg. a simile* *ex* čl. 332.a ZPP-a) - ipak pitanje koje se postavlja jest bi li sud smio donijeti presudu bez održavanja ročišta kojom odbija tužbeni zahtjev

¹¹⁵ U tom smislu Poznić, GPP, str. 274.; Stanković, GPP, str. 344.; Čizmović-Đuričin, GPP, str. 255.; ČIZMIĆ, *Presuda zbog ogluhe*, str. 92.

¹¹⁶ U tom smislu i ŽS u Bjelovaru: Gž-235/98-2 od 26. veljače 1998. godine.

prije nego što bi postupio prema odredbama nov. čl. 109. ZPP-a, čl. 219. te čl. 298. ZPP-a.

Treba uzeti da sud ne bi smio donijeti presudu bez održavanja ročišta prije nego što bi tužitelju omogućio da ispravi odnosno dopuni tužbu u skladu s danom uputom (nov. čl. 109. ZPP-a), odnosno prije nego što bi uznastojao postavljanjem pitanja, odnosno na drugi svrsishodan način, da se iznesu sve odlučne činjenice, da se dopune nepotpuni navodi o važnim činjenicama, da se označe ili dopune dokazna sredstva i, uopće, da se dadu sva razjašnjenja potrebna da bi se utvrdilo činjenično stanje važno za odluku (načelo otvorenog pravosuđenja; čl. 219. i čl. 298. ZPP-a):

(1) takvo bi postupanje suda bilo općenito u skladu s načelom otvorenog pravosuđenja, odnosno posebno u skladu s načelom pružanja pomoći nekim strankama (čl. 11. ZPP-a);

(2) u sporovima o uzdržavanju djece takva bi dužnost (i ovlast) suda posebno proizlazila iz odredbe čl. 267. ObZ-a, prema kojoj je sud dužan tijekom postupka osobito paziti da se zaštite prava i interesi djece, osoba s duševnim smetnjama, ili osoba koje se iz drugih razloga nisu sposobne same brinuti o sebi i svojim pravima i interesima (načelo socijalne zaštite); i,

(3) *arg. a maiori ad minus*, iz odredaba nov. čl. 81. st. 3. ZPP-a¹¹⁷ te čl. 296. st. 1. ZPP-a¹¹⁸;

(4) takvo bi postupanje suda bilo *in favorem* djeteta (*arg. ex* nov. čl. 305.a st. 2. ObZ-a).

Ako bi tužitelj ispravio odnosno dopunio tužbu u skladu s danom uputom, treba uzeti da bi sud bio dužan tuženiku, uz ispravljenu odnosno dopunjenu tužbu, dostaviti i poziv u kojem bi mu odredio rok za odgovor na tužbu odnosno poziv za ročište (*arg. ex*: čl. 5. ZPP-a; nov. čl. 305.a st. 1. i nov. čl. 305.c st. 1.

¹¹⁷ Nov. čl. 81. st. 3. ZPP-a glasi:

“(3) Kad sud ustanovi da zakonski zastupnik osobe pod skrbništvom ne pokazuje potrebnu pažnju u zastupanju, obavijestiti će o tome centar za socijalnu skrb. Ako bi zbog propuštanja zastupnika mogla nastati šteta za osobu pod skrbništvom, sud će zastati s postupkom i predložiti da se odredi drugi zakonski zastupnik.”

Treba uzeti, dakle, da je loše napisana tužba znak za propust zastupnika.

¹¹⁸ Čl. 296. st. 1. ZPP-a glasi:

“(1) Ako stranka ili zakonski zastupnik stranke nije u stanju jasno i određeno izjasniti se o predmetu o kojemu se raspravlja, a nema punomoćnika, sudac pojedinac, odnosno predsjednik vijeća upozorit će je na potrebu da uzme punomoćnika.”

ObZ-a).^{119,120} Ako bi tuženik ponovno propustio podnijeti u roku odgovor na tužbu, odnosno ako ne bi do zaključenja ročišta osporio tužbeni zahtjev, sud bi mogao donijeti presudu zbog ogluhe odnosno zbog izostanka ako bi za to bili ispunjeni uvjeti (*arg. ex. čl. 331.b st. 1. i čl. 332. st. 1. ZPP-a; nov. čl. 305. c st. 2. ObZ-a*).¹²¹

Ako bi unatoč postupanju suda prema odredbama nov. čl. 109., čl. 219. i čl. 298. ZPP-a, iz činjenica navedenih u tužbi i činjenica koje je sud dužan uzeti u obzir *ex officio* (*v. supra ad 3.2.5.*), proizlazila neosnovanost tužbenog zahtjeva, sud bi trebao zakazati ročište te na njemu odbiti tužbeni zahtjev (*arg. ex čl. 331.b st. 1. t. 2. ZPP-a, čl. 331.b st. 4. ZPP-a*).¹²²

Odredbu čl. 331.b st. 1. t. 2. ZPP-a treba shvatiti u smislu da činjenično stanje mora potpuno obuhvatiti činjenične razloge za osnovanost tužbenog zahtjeva, i to kako po pitanju osnove tužbenog zahtjeva, tako i po pitanju visine iznosa koji se traži.¹²³

Treba uzeti da bi sud morao moći presudom zbog ogluhe i samo djelomično udovoljiti tužbenom zahtjevu ako bi iz navoda tužbe proizlazila djelomična osnovanost tužbenog zahtjeva (*arg. ex. čl. 331.b. st. 1. i 4. ZPP-a; nov. čl. 305. a st. 2. ObZ-a*).¹²⁴ Tako bi sud morao moći donijeti presudu zbog ogluhe kojom

¹¹⁹ Nakon ZIDObZ 07 u sporovima o uzdržavanju sud će tužbu dostaviti tuženiku na odgovor, osim ako okolnosti pojedinog slučaja ne zahtijevaju da se tuženiku tužba odmah dostavi s pozivom na ročište (nov. čl. 305.a st. 1. ObZ-a). Dakle samo iznimno sud može, ako to zahtijevaju okolnosti pojedinog slučaja, odmah zakazati ročište i narediti da se primjerak tužbe dostavi tuženiku s pozivom na ročište (*arg. ex nov. čl. 305.a st. 1. ObZ-a*). *V. supra ad 3.2.2.*

¹²⁰ U tom se slučaju ne može donijeti presuda zbog ogluhe, budući da se za tuženika ne može predmnijevati da priznaje i one činjenice koje mu nisu bile priopćene prvotno dostavljenom tužbom (*arg. ex čl. 354. st. 2. t. 6. ZPP-a*). Ali *v.*, u odnosu na presudu zbog izostanka, Brkić, *Presuda zbog izostanka*, str. 29 - 30.

¹²¹ U tom slučaju sud bi mogao donijeti presudu zbog ogluhe ako je tuženika pozvao da podnese odgovor na ispravljenu odnosno dopunjenu tužbu (*arg. ex čl. 331.b st. 1. ZPP-a*). U protivnom sud bi mogao donijeti presudu zbog izostanka (*arg. ex čl. 332. st. 1. ZPP-a*). O razlici između presude zbog ogluhe te presude zbog izostanka *v. supra ad 3.1.1.*

¹²² U tom bi slučaju, međutim, sud mogao bez održavanja ročišta prihvatiti tužbeni zahtjev (*arg. ex čl. 331.b st. 1. i st. 4. ZPP-a*).

¹²³ U tom smislu, u odnosu na presudu zbog izostanka, i VS Jugoslavije: Rev-487/61, Zbirka sudskih odluka, knj. VI., sv. 2., Beograd, 1961., br. 121 - cit. prema Bazala, *ZPP s objašnjenjima i sudskim odlukama*, str. 244.

¹²⁴ U tom smislu, u odnosu na presudu zbog izostanka, i Okružni sud u Bjelovaru: Gž-1325/73 od 25. listopada 1973., Pregled sudske prakse, 4/74 - cit. prema Čizmić, *Presuda zbog ogluhe*, str. 201.

djelomično usvaja tužbeni zahtjev, ako bi našao da ne bi, na temelju priznatoga činjeničnog stanja, mogao u cijelosti prihvatiti tužbeni zahtjev, odnosno da su pretpostavke za donošenje ispunjene samo glede jednog dijela zahtjeva. Takvo bi rješenje bilo, između ostalog, i u skladu s dobrobiti djeteta (nov. čl. 305.a st. 2. ObZ-a). Na temelju takve presude zbog ogluhe sud bi mogao odrediti prethodnu mjeru radi uzdržavanja djeteta (nov. čl. 356. st. 2. ObZ-a), odnosno odlučiti da žalba protiv te presude u cijelosti ili djelomice ne odgađa ovrhu i u tom slučaju staviti izvan snage rješenje o privremenoj mjeri radi uzdržavanja, odnosno odlučiti da rješenje o privremenoj mjeri ostane na snazi do njezine pravomoćnosti (nov. čl. 305.d st. 5. ObZ-a).

Treba uzeti da bi sud, također, morao moći donijeti međupresudu zbog ogluhe (*arg. a simile ex* čl. 330. ZPP-a). Tako bi sud morao moći donijeti međupresudu zbog ogluhe o osnovanosti osnove tužbenog zahtjeva, ako bi našao da je tuženik koji nije u roku podnio odgovor na tužbu dužan uzdržavati dijete, ali da bi za odlučivanje o iznosu uzdržavanja, unatoč priznatom činjeničnom stanju, bilo potrebno pribaviti podatke od Ministarstva financija - Porezne uprave, Ministarstva unutarnjih poslova, Hrvatskoga zavoda za mirovinsko osiguranje, Financijske agencije i drugih osoba (*arg. ex* nov. čl. 305.a st. 2. ObZ-a, nov. čl. 270.a st. 4., čl. 267., nov. čl. 231. st. 5. ObZ-a), odnosno ako bi našao da bi bilo svrsishodno tako postupiti budući da bi tužitelja trebalo odbiti s dijelom tužbenog zahtjeva odnosno dosuditi iznos uzdržavanja u većem iznosu od zatraženog (*arg. ex* nov. čl. 305.a st. 2. ObZ-a, nov. čl. 270.a st. 4., čl. 267., nov. čl. 231. st. 5. ObZ-a; *arg. a simile ex* čl. 330. ZPP-a). Treba uzeti da bi u određenim slučajevima bilo mjesta izricanju međupresude zbog ogluhe i u slučaju kad bi sud zbog sumnje u nedopuštenost raspolaganja stranaka odgodio odlučivanje o iznosu za uzdržavanje djeteta (*arg. ex*: čl. 330. ZPP-a, čl. 331.b st. 2. i 3. ZPP-a; nov. čl. 305.a st. 2. ObZ-a, nov. čl. 270.a st. 4. ObZ-a, čl. 267. ObZ-a; *v. infra ad* 3.5.).

3.3. Pretpostavke za donošenje presude zbog izostanka

3.3.1. *Općenito*

Da bi se u postupcima o uzdržavanju djece mogla donijeti presuda zbog izostanka, nužno je da budu ispunjene zakonom propisane pretpostavke, posebno one iz odredaba nov. čl. 305.a st. 2. ObZ-a i čl. 332. ZPP-a. Naime,

pored postojanja općih pozitivnih odnosno nepostojanja općih negativnih procesnih pretpostavaka, za donošenje presude zbog izostanka u postupcima o uzdržavanju djece potrebno je da se ispune i neke posebne procesnopravne i materijalnopravne pretpostavke.

Procesnopravne pretpostavke za donošenje presude zbog izostanka u sporu o uzdržavanju djece, su: (1) tužba ne smije biti tuženiku dostavljena s pozivom na podnošenje odgovora na tužbu (*arg. a contrario ex* čl. 331.b ZPP-a, čl. 332. ZPP-a; *v. supra ad* 3.2.2.); (2) uredna dostava poziva za ročište i tužbe (čl. 332. st. 1. t. 1. ZPP-a; *v. infra ad* 3.3.2.); (3) propuštanje osporavanja tužbenog zahtjeva u podnesku odnosno do zaključenja prvog ročišta za glavnu raspravu (čl. 332. st. 1. t. 2. ZPP-a; *v. infra ad* 3.3.3.); (4) nepostojanje općepoznatih okolnosti iz kojih proizlazi da su tuženika spriječili opravdani razlozi da dođe na ročište (čl. 332. st. 1. t. 5. ZPP-a); (5) nepostojanje suprotnosti između činjenica na kojima tužitelj zasniva svoj zahtjev i dokaza koje je sam podnio ili činjenica koje su općepoznate (čl. 332. st. 1. t. 4. ZPP-a); (6) dopuštenost raspolaganja stranaka, tj. da nisu u suprotnosti s prisilnim propisima, pravilima javnog morala te dobrobiti djeteta (čl. 332. st. 2. i čl. 3. st. 3. ZPP; nov. čl. 305.a st. 2. ObZ-a).

Prijedlog tužitelja za donošenje presude zbog izostanka nije više pretpostavka za donošenje te presude (*arg. ex* čl. 332. st. 1. ZPP-a; *v. infra ad* 3.4.).

Tek kada se utvrdi postojanje tih posebnih procesnopravnih pretpostavki može se, primjenom pravila o zakonskoj predmnjevi, zaključiti da su činjenični navodi iz tužbe istiniti. Time se formira *praemissa minor* silogizma presude zbog izostanka.

Materijalnopravna je pretpostavka za donošenje presude zbog izostanka da osnovanost tužbenog zahtjeva proizlazi iz činjenica koje su navedene u tužbi (čl. 332. st. 1. t. 3. ZPP-a).

Budući da se pojedine pretpostavke za donošenje presude zbog izostanka podudaraju s pretpostavkama za donošenje presude zbog ogluhe, upućuje se na ono što je rečeno za tu presudu. O nepostojanju općepoznatih okolnosti iz kojih proizlazi da su tuženika spriječili opravdani razlozi da dođe na ročište (čl. 332. st. 1. t. 5. ZPP-a), nepostojanju suprotnosti između činjenica na kojima tužitelj zasniva svoj zahtjev i dokaza koje je sam podnio ili činjenica koje su općepoznate (čl. 332. st. 1. t. 4. ZPP-a), zahtjevu da raspolaganja stranaka nisu u suprotnosti s prisilnim propisima, pravilima javnog morala i dobrobiti djeteta (čl. 332. st. 2. i čl. 3. st. 3. ZPP-a; nov. čl. 305.a st. 2. ObZ-a) te zahtjevu da osnovanost tužbenog zahtjeva proizlazi iz činjenica koje su navedene u tužbi

(čl. 332. st. 1. t. 3. ZPP-a) kao pretpostavkama za donošenje presude zbog izostanka *v. supra ad* 3.2.4., 3.2.5., 3.2.6. i 3.2.7.

Iako su ispunjene sve posebne pretpostavke za donošenje presude zbog izostanka, sud je neće donijeti ako postoje okolnosti zbog kojih nije dopušteno donošenje meritorne odluke uopće. Radi se ponajprije o postojanju procesnih smetnji, na što sud u pravilu pazi po službenoj dužnosti do pravomoćnosti (čl. 194. st. 4., čl. 323., čl. 333. st. 2., čl. 365. st. 2. ZPP-a u vezi s čl. 354. st. 2. t. 9. ZPP-a), zbog kojih bi tužbu trebalo odbaciti (čl. 194. st. 3., čl. 323. i čl. 333. st. 2. ZPP-a).¹²⁵ Pored posebnih pretpostavki za donošenje presude zbog izostanka, za njezino donošenje moraju biti ispunjene i pozitivne procesne pretpostavke¹²⁶, a sud na neke od njih pazi po službenoj dužnosti do pravomoćnosti (i u povodu tzv. redovite revizije - nov. čl. 392.a st. 1. ZPP-a)¹²⁷ (čl. 82. ZPP-a, čl. 365. st. 2. ZPP-a u vezi s čl. 354. st. 2. t. 8. ZPP-a).

3.3.2. Uredna dostava poziva za ročište i tužbe tuženiku

Presuda zbog izostanka može se donijeti ako je, između ostalog, tuženik bio uredno pozvan (čl. 332. st. 1. t. 1. ZPP-a). Pritom u sporovima o uzdržavanju u kojemu je tužitelj maloljetno dijete ili dijete nad kojim roditelji ostvaruju roditeljsku skrb nakon punoljetnosti sud je dužan već prigodom dostave tužbe tuženiku dostaviti i poziv za prvo ročište (nov. čl. 305.c st. 1. ObZ-a).

Nakon ZIDObZ 07 u sporovima o uzdržavanju sud će tužbu dostaviti tuženiku na odgovor, osim ako okolnosti pojedinog slučaja ne zahtijevaju da se tuženiku tužba odmah dostavi s pozivom na ročište (nov. čl. 305.a st. 1. ObZ-a). Dakle, ako sud smatra da se na temelju tužbe može dalje postupati, da postoje pretpostavke za nastavak postupka, ili ako odgodi odlučivanje o njihovom postojanju (čl. 283. ZPP-a), ili ako unatoč uočenim zaprekama za meritorno odlučivanje još ne smije odbaciti tužbu (čl. 288. st. 2. ZPP-a), u pravilu će narediti da se primjerak tužbe dostavi tuženiku radi podnošenja pisanog odgovora na tužbu, a u pozivu će upozoriti tuženika na pravne po-

¹²⁵ *V. supra ad* bilj. 65 i 66.

¹²⁶ *V. supra ad* bilj. 67.

¹²⁷ U sporovima o uzdržavanju maloljetnog djeteta ili djeteta nad kojim roditelji ostvaruju roditeljsku skrb nakon punoljetnosti nije dopuštena tzv. redovita revizija (*arg. ex nov.* čl. 305. st. 3. ObZ-a).

sljedice nepodnošenja odgovora na tužbu (nov. čl. 305.a st. 1. ObZ-a; čl. 284. st. 1. ZPP-a). Samo iznimno sud može, ako to zahtijevaju okolnosti pojedinog slučaja, odmah zakazati ročište i narediti da se primjerak tužbe dostavi tuženiku s pozivom na ročište (nov. čl. 305.a st. 1. ObZ-a).¹²⁸

Da bi dostavljanje proizvelo pravne učinke, potrebno je da bude obavljeno prema pravilima o (osobnoj) dostavi. Tek takvo dostavljanje može, između ostalog, imati za posljedicu donošenje presude zbog izostanka. Tuženik je uredno pozvan na ročište: ako je (1) pozvan sukladno odredbama ObZ-a i ZPP-a o dostavi, ako mu je (2) uredno dostavljen i primjerak tužbe, ako je (3) u pozivu upozoren na pravne posljedice nedolaska na ročište te ako su (4) poziv i tužba dostavljeni pravovremeno (*arg. ex*: nov. čl. 305.a st. 1. ObZ-a, čl. 305.c st. 1. ObZ-a; čl. 114. st. 2. i 3., čl. 284. st. 2., čl. 286. ZPP-a u vezi s čl. 293. st. 4. ZPP-a, čl. 293. st. 2. i čl. 332. st. 1. t. 1. ZPP-a).

(1) Tuženiku tužba mora biti dostavljena prema pravilima o tzv. osobnoj (izvanrednoj ili kvalificiranoj) dostavi (*arg. ex* nov. čl. 142. ZPP-a). Prilikom dostave tužbe tuženiku mora biti dostavljen i poziv za prvo ročište (*arg. ex* nov. čl. 305.a st. 1. ObZ-a, nov. čl. 305.c st. 1. ObZ-a). O izvanrednoj (kvalificiranoj) dostavi prema odredbama ZPP-a te tumačenju odnosa posebnih pravila o dostavi u alimentacijskim sporovima ObZ-a prema općim pravilima o dostavi ZPP-a *v. supra ad* 3.2.2.

(2) Poziv za ročište nije uredan ako u pozivu tuženik nije upozoren na posljedice izostanka (*arg. ex* čl. 114. st. 3. ZPP-a). O tome *v. supra ad* 3.2.2.

(3) Tuženik je uredno pozvan ako mu je poziv za prvo ročište pravovremeno dostavljen (*arg. ex* čl. 114. st. 2. ZPP-a, čl. 286. ZPP-a u vezi s čl. 293. st. 4. ZPP-a). Tuženiku, dakle, treba slati poziv tako da mu od primitka poziva do ročišta ostane dovoljno vremena za pripremanje rasprave.

U teoriji i sudskoj praksi, osobito starijoj, javilo se shvaćanje da je tuženik uredno pozvan i kada mu nije ostavljen rok od osam dana od primitka tužbe i poziva do dana održavanja ročišta.¹²⁹ Prema tom shvaćanju jedna je stvar može

¹²⁸ U tom slučaju se prvo ročište mora održati u roku od petnaest dana od dana kad je tužba primljena u sudu (*arg. ex* nov. čl. 265. ObZ-a).

¹²⁹ Tako Bazala, *Što se smatra urednim pozivom na ročište*, Odvjetnik, 7, 1958., br. 7 (u daljnjem tekstu: Bazala, *Poziv na ročište*), str. 4 - 11. Tako i VS Vojvodine: Gž-99/58, Zbirka sudskih odluka, knj. III., sv. 2., Beograd, 1958., br. 275 - cit. prema Bazala, *ZPP s objašnjenjima i sudskim odlukama*, str. 221.; VS Jugoslavije: Rev-853/58, Zbirka sudskih odluka, knj. IV., sv. 1., Beograd, 1959., br. 58 - cit. prema Bazala, *ZPP s objašnjenjima i sudskim odlukama*, str. 220.

li tuženik, s obzirom na vrijeme kada je poziv primio, pristupiti na raspravu, a drugo je pitanje može li se on, s obzirom na ovu istu okolnost, pripremiti za raspravu. Neprijeporno je da poziv nije uredan u slučaju kada tuženik nije imao dovoljno vremena doći na raspravu. Naprotiv, ako je tuženik imao vremena pristupiti na ročište, ali nije imao vremena pripremiti se za raspravu, presudi zbog izostanka ima mjesta ako tuženik ne zatraži odgodu ročišta. Ako sud ne odgodi ročište, tuženik mora doći na ročište ako nije objektivno spriječen. Na tom ročištu tuženik može ponoviti svoj zahtjev za odgodu ročišta.¹³⁰

Izneseno shvaćanje je upitno:

(1) odredbom čl. 114. st. 2. ZPP-a je određeno da sud mora na ročište "pravovremeno" pozvati stranke i ostale osobe čija se prisutnost smatra potrebnom;¹³¹

(2) ako je tuženiku, s obzirom na vrijeme kad je primio poziv za ročište, onemogućeno da se pripremi za raspravljanje, čime mu je ujedno onemogućeno da raspravlja pred sudom, počinjena je povreda načela saslušanja stranaka (čl. 5. st. 1. ZPP-a). Ako bi sud unatoč tome donio presudu zbog izostanka, počinio bi apsolutno bitnu povredu odredaba parničnog postupka (*arg. ex* čl. 354. st. 2. t. 5. i t. 6. ZPP-a);¹³²

(3) institut presude zbog izostanka, koji se temelji na predmnjevi da tuženik neosporavanjem tužbenog zahtjeva priznaje istinitost činjeničnih navoda iznesenih u tužbi, treba tumačiti restriktivno. U prilog toga bi govorilo načelo materijalne istine. Presudom zbog izostanka se odstupa od načela materijalne istine pa taj institut, kao iznimku, ne bi trebalo tumačiti ekstenzivno.¹³³

Treba uzeti da se presuda zbog izostanka može donijeti ako je, uz ispunjenje ostalih pretpostavaka, tuženiku ostavljeno najmanje osam dana od primitka poziva do ročišta (*arg. ex* čl. 114. st. 2. ZPP-a, čl. 286. ZPP-a u vezi s čl. 293.

¹³⁰ Tako Bazala, *Poziv na ročište*, str. 9.

¹³¹ Na zakazivanje ročišta za glavnu raspravu se primjenjuju odredbe čl. 286. ZPP-a o zakazivanju pripremnog ročišta, prema kojima ročište treba odrediti tako da strankama ostane dovoljno vremena za pripremu, a najmanje osam dana od primitka poziva (čl. 293. st. 4. ZPP-a).

¹³² U tom smislu i Okružni sud u Sisku: Gž-977/90-3, -a, br. 48/91, str. 90., br. 91. - *cit.* prema Čizmić, *Presuda zbog izostanka*, str. 176.

¹³³ Tako i Ude, CPP, str. 241.

st. 4. i čl. 354. st. 2. t. 5. ZPP-a).^{134,135,136} Pritom treba voditi računa o odredbi nov. čl. 265. ObZ-a prema kojoj se prvo ročište mora održati u roku od petnaest dana od dana kad je tužba primljena u sudu; odredbama nov. čl. 305.a st. 1. ObZ-a i nov. čl. 305.c st. 1. ObZ-a prema kojima se tužba mora odmah dostaviti tuženiku s pozivom za prvo ročište; odredbi čl. 263. st. 2. ObZ-a koja propisuje hitnost posebnih obiteljskih postupaka, između ostalog, alimentacijskih postupaka. Citirane odredbe nalažu sudu promptno postupanje, ali se zbog toga ne bi smjelo zanemariti i načelo saslušanja stranaka. Uspješnost suda u ispunjavanju tih zahtjeva ovisi, između ostalog, o njegovoj internoj organizaciji.

3.3.3. Propuštanje osporavanja tužbenog zahtjeva u podnesku odnosno do zaključenja prvog ročišta za glavnu raspravu

Presuda zbog izostanka može se donijeti, između ostalog, (1) ako tuženik ne dođe na prvo ročište za glavnu raspravu, a podneskom nije osporio tužbeni zahtjev; ili (2) ako dođe na to ročište, ali se neće upustiti u raspravljanje ili se udalji s ročišta, a da nije prethodno osporio tužbeni zahtjev na tom ročištu odnosno podneskom (čl. 332. st. 1. t. 2. ZPP-a).

Sudska praksa ekstenzivno tumači odredbu čl. 332. st. 1. t. 2. ZPP-a prema kojoj se presuda zbog izostanka može donijeti ako tuženik nije podneskom osporio tužbeni zahtjev. Tako se osporavanjem tužbenog zahtjeva od strane tuženika ne smatra samo izričito osporavanje tužbenog zahtjeva, već i svako ponašanje na temelju kojega se može zaključiti da tuženik dovodi u pitanje osnovanost tužbenog zahtjeva, npr., upućivanje telegrama sudu u kojem se navode razlozi zbog kojih tuženik nije u mogućnosti pristupiti na ročište za glavnu raspravu¹³⁷,

¹³⁴ U tom smislu i VSH: Rev-3351/94 od 11. prosinca 1997. godine; VSH: Rev-263/93 od 10. studenoga 1993. godine.

¹³⁵ U tom smislu i Poznić, GPP, str. 273.; Omanović, *Contumacia*, str. 103.

¹³⁶ Usporedbe radi, u talijanskom procesnom sustavu minimalni rok između dostave (*citazione*) i dana ročišta iznosi šezdeset dana, ako se mjesto dostave nalazi u Italiji, odnosno sto dvadeset dana, ako se mjesto dostave nalazi u inozemstvu (art. 163.bis Codice di procedura civile; u daljnjem tekstu: CPC). O tome v. Carpi, Taruffo, *Commentario breve al Codice di procedura civile*, Padova, 1999. (u daljnjem tekstu: Carpi-Taruffo, *Commentario al CPC*), str. 623.; Satta, Punzi, *Diritto processuale civile*, Padova, 2000. (u daljnjem tekstu: Satta-Punzi, DPC), str. 289 - 290.

¹³⁷ Tako VSH: Gž-20/92 od 22. listopada 1992. godine.

telefonsko opravdanje nedolaska tuženika¹³⁸, upućivanje telegrama sudu kojim se traži odgoda rasprave¹³⁹, isticanje prigovora mjesne nadležnosti¹⁴⁰. Prema nekim stajalištima starije sudske prakse, podnesak opunomoćenika tuženika kojim prije održavanja ročišta izvještava sud da je imenovan zastupnikom te da mu se uputi poziv za raspravno ročište, ima isto tako značenje osporavanja tužbenog zahtjeva, pa se u takvom slučaju ne može donijeti presuda zbog izostanka. Postavljanjem opunomoćenika tuženik očito iskazuje namjeru da se upusti u raspravljanje po tužbi, jer mu postavljanje opunomoćenika ne bi inače bilo potrebno.¹⁴¹ U pravnoj se teoriji, također, izdiferenciralo shvaćanje da tuženik svakom procesnom aktivnošću izražava neslaganje s tužbenim zahtjevom. Drugim riječima, prešutno osporavanje sadrži i ona njegova radnja kojom nije stavio formalni prijedlog da bude presuđeno u njegovu korist. Te radnje predstavljaju prepreku za donošenje presude zbog izostanka i kad se tuženik u pogledu meritorne strane spora uopće ne izjašnjava. "Jer, zašto bi tuženik te radnje preduzimao ako nema nameru da se brani od tužbenog zahteva?"¹⁴²

Neprihvatljivo je shvaćanje, izraženo u sudskoj praksi i teoriji, prema kojem tuženik svakom procesnom aktivnošću izražava neslaganje s tužbenim zahtjevom:

(1) shvaćanje da tuženik slanjem telegrama radi odgode, telefonskim traženjem odgode i sl. izražava spremnost da u postupku iskaže svoje protivljenje tužbenom zahtjevu, ispušta iz vida moguće dalekosežnije posljedice takva postupanja. Takvo bi postupanje tuženika moglo postati sredstvo opstruiranja postupka, upravljeno na odugovlačenje postupka, posebice ako se ima u vidu da se u takvim slučajevima iznimno rijetko navode razlozi koji bi opravdavali odgodu ročišta, a takvi se prijedlozi nerijetko upućuju telefonom kad je već ročište počelo, ili podneskom na sam dan održavanja ročišta;

(2) ne smije se zanemariti ni činjenica da je u takvim slučajevima, naročito kad se opravdanje nedolaska odnosno odgoda traži putem telefona, (gotovo) nemoguće utvrditi identitet tražitelja;

¹³⁸ Tako VSH: Rev-3330/94 od 19. studenoga 1997. godine.

¹³⁹ Tako ŽS u Bjelovaru: Gž-493/97 od 20. ožujka 1997. godine.

¹⁴⁰ Tako Privredni sud Hrvatske: Pž-1361/91 od 14. svibnja 1991. godine, Pregled sudske prakse, br. 50, Zagreb, 1991., str. 162. - *cit.* prema Čizmić, *Presuda zbog izostanka*, str. 184.

¹⁴¹ Tako VS Bosne i Hercegovine: Gž-183/69, Zbirka sudskih odluka, knj. XIV, sv. 2., Beograd, 1969., str. 156 - 157. - *cit.* prema Čizmić, *Presuda zbog izostanka*, str. 184.

¹⁴² Tako Poznić, *GPP*, str. 273.

(3) iz odredbe čl. 331. st. 1. t. 2. ZPP-a, *arg. a contrario*, proizlazi da tuženik može otkloniti donošenje presude zbog izostanka samo ako podneskom ospori tužbeni zahtjev. Ne može se prihvatiti da tuženik, koji telegramom traži odgodu ročišta, ne bi mogao u njemu barem načelno osporiti tužbeni zahtjev čime bi nedvojbeno iskazao svoje protivljenje činjeničnim navodima tužbe i na njima utemeljenom tužbenom zahtjevu. Isto vrijedi i za podnesak opunomoćenika tuženika kojim prije održavanja ročišta izvještava sud da je imenovan zastupnikom te da mu se uputi poziv za raspravno ročište;

(4) shvaćanje prema kojem tuženik svakom procesnom aktivnošću, i onda kada se glede meritorne strane spora uopće ne izjašnjava, izražava neslaganje s tužbenim zahtjevom moglo bi se pod određenim pretpostavkama prihvatiti. To bi bilo u slučaju kad bi tuženik osporavao postojanje procesnih pretpostavaka o kojima ovisi dopustivost suđenja. Na temelju takve procesne radnje tuženika indicijski bi se moglo zaključiti o njegovoj namjeri osporavanja tužbenog zahtjeva.¹⁴³

Osim u pisanom odgovoru na tužbu (čl. 284. i 285. ZPP-a; *v. supra ad 3.2.2. i 3.2.3.*), tuženik može osporiti tužbeni zahtjev i drugim, neobrazloženim¹⁴⁴ podneskom (*arg. ex* čl. 332. st. 1. t. 2. ZPP-a) te usmeno na ročištu (*arg. ex* čl. 14. ZPP-a).

Pored neosporavanja tužbenog zahtjeva, za donošenje presude zbog izostanka je potrebno da tuženik nije došao na prvo ročište za glavnu raspravu do njegova zaključenja. S pravnim posljedicama izostanka tuženika izjednačena je situacija kada tuženik dođe na ročište, ali se ne upustiti u raspravljanje ili se udalji s ročišta (čl. 332. st. 1. t. 2. ZPP-a).¹⁴⁵

¹⁴³ Usp. Poznić, GPP, str. 273.; Ude, CPP, str. 241.; Čizmić, *Presuda zbog izostanka*, str. 188.; Omanović, *Contumacia*, str. 112.; Triva-Dika, GPPP, str. 612. Tako i Privredni sud Hrvatske: Pž-1361/91 od 14. svibnja 1991. godine, Pregled sudske prakse, br. 50, Zagreb, 1991., str. 162. - *cit.* prema Čizmić, *Presuda zbog izostanka*, str. 184.

¹⁴⁴ Tako i Poznić, GPP, str. 273.; Ude, CPP, str. 241.; Čizmić, *Presuda zbog izostanka*, str. 183.; Omanović, *Contumacia*, str. 111.; Triva-Dika, GPPP, str. 612.

¹⁴⁵ U poredbenim procesnim sustavima se pojam "izostanka" različito vrednuje. U talijanskom procesnom sustavu, u redovnom parničnom postupku, ako jedna od stranaka ne izvrši akt konstituiranja pred sudom, a druga to učini, dolazi do kontumacije. Kontumacija se može odnositi i na tužitelja i na tuženika (*arg. ex* art. 171. CPC-a). Ako je tužitelj u kontumaciji, postupak se na zahtjev tuženika može nastaviti (*arg. ex* art. 290. CPC-a). Ako se tuženik ne konstituiru, sud je dužan provjeriti je li akt *citazione* pravilno izvršen (art. 291. CPC-a). Ako nije, tužitelju se određuje peremptorni rok za ponavljanje poziva (art. 291. CPC-a). Pojavljivanjem stranke u parnici kontumacija je završena. Od kon-

U doktrini se iskristaliziralo shvaćanje da se presuda zbog izostanka ne može donijeti, ako je tuženik s ročišta udaljen zbog narušavanja reda (čl. 318. st. 1. i 2. ZPP-a) jer se u protivnom "imputira stranci određeno držanje koje joj se razborito ne bi moglo pripisati. Presuda zbog izostanka bila bi u tom slučaju zaista kazna za nered, a ne rezultat slobodne dispozicije."¹⁴⁶

Izneseno shvaćanje implicira da samo ona propuštanja koja su uvjetovana voljom stranaka se imaju smatrati propuštanjima u pravom smislu riječi. Pritom se zanemaruje da ZPP za određena propuštanja veže određene pravne posljedice te je pritom irelevantno jesu li ona rezultat voljne dispozicije stranaka ili su pak odlukom suda nametnute odsutnosti s ročišta. Moglo bi se i tvrditi da je stranka koja se na određeni način ponašala, a zbog čega je udaljena s ročišta, ujedno pristala na pravne posljedice tog ponašanja. Stoga treba uzeti da se udaljavanje tuženika iz sudnice izjednačava s njegovim dobrovoljnim udaljavanjem s ročišta i ako ima uvjeta za donošenje presude zbog izostanka donijet će se ta presuda.¹⁴⁷

3.4. Donošenje kontumacijskih presuda

Donošenju presude zbog ogluhe odnosno zbog izostanka ne prethodi kontradiktorno raspravljanje. Sud je dužan *ex officio* izreći presudu zbog ogluhe odnosno zbog izostanka čim se za njezino donošenje ispune propisane pretpostavke (*v.*

tumacije valja razlikovati odsutnost stranke. O odsutnosti se govori u slučajevima kada stranka, koja se valjano konstituirala, ne dođe na raspravu, odnosno ne sudjeluje u postupku. U takvim slučajevima može pod određenim pretpostavkama doći do mirovanja postupka, koji stranke mogu ponovno preuzeti (art. 296. CPC). O tome v. Carpi-Taruffo, *Commentario al CPC*, str. 644 - 646., 856 - 864., 884.; Satta-Punzi, DPC, str. 390 - 395.; Monteleone, *Diritto processuale civile*, Padova, 2000., str. 477 - 481. Inače talijanski CPC sadrži posebne odredbe o postupcima u obiteljskim stvarima te statusu osoba (art. 706. - 711. CPC-a) koje su značajno novelirane 2006. godine (Zakon od 8. veljače 2006. godine, br. 54, Gazz. Uff., br. 50). Pritom je unesen novi art. 709.ter koji regulira postupak u sporovima između roditelja o ostvarivanju sadržaja roditeljske skrbi te o povjeravanju djeteta. Karakteristika je te posljednje novele jačanje procesne discipline u tim postupcima, između ostalog, izricanjem novčanih kazni (art. 709.ter st. 2. t. 4. CPC-a). O tome v. Finocchiaro, rukopis, Brescia, 2009. (neobjavljeno).

¹⁴⁶ Tako Triva-Dika, GPPP, str. 611.

¹⁴⁷ Usp. Zuglia, *Građanski parnični postupak FNRJ*, Zagreb, 1957., str. 454.; Bazala, *ZPP s objašnjenjima i sudskim odlukama*, str. 234.; Dika, GPP V., str. 97.

supra ad 3.2. i 3.3.). Prijedlog tužitelja za donošenje presude zbog izostanka više nije posebna pretpostavka za donošenje te presude (*v. supra ad* 2.1., 2.2. i 3.3.). Tužitelj bi takav prijedlog mogao podnijeti ako sam sud ne bi po službenoj dužnosti donio presudu zbog ogluhe odnosno zbog izostanka. Protiv rješenja kojim se odbija prijedlog tužitelja da se donese presuda zbog ogluhe odnosno zbog izostanka žalba nije dopuštena (čl. 331.b st. 6. i čl. 332. st. 6. ZPP-a).¹⁴⁸

Zanimljivo je pitanje može li se donijeti presuda zbog izostanka ako se ispune pretpostavke za njezino donošenje, a sud je propusti na tom ročištu donijeti, tužitelj, također, na tom ročištu ne stavi prijedlog za njezino donošenje, već sud odgodi ročište, a tuženik u međuvremenu ospori tužbeni zahtjev.¹⁴⁹

Treba uzeti da se u takvom slučaju ne bi mogla donijeti presuda zbog izostanka stoga što u vrijeme njezina donošenja ne bi bile ispunjene sve pretpostavke za njezino donošenje, tj. u to bi vrijeme, naime, tužbeni zahtjev već bio osporen (*arg. ex* čl. 332. st. 1. ZPP-a).¹⁵⁰

U redovnom parničnom postupku za donošenje i izradu presude zbog ogluhe odnosno zbog izostanka, budući da ZPP ne sadrži posebna pravila, vrijede pravila kao za kontradiktornu presudu (čl. 335. ZPP-a¹⁵¹, čl. 337. ZPP-a¹⁵², čl. 337.a ZPP-a).

¹⁴⁸ Prije ZIDZPP 03 protiv takvog rješenja bila je dopuštena posebna žalba. Do izmjena je došlo zato što prijedlog tužitelja nije više pretpostavka za donošenje presude zbog izostanka, ali i zato što rješenje kojim se prijedlog odbija ima zapravo značenje rješenja o upravljanju postupkom (čl. 278. st. 2. ZPP-a).

¹⁴⁹ U alimentacijskim postupcima nema mirovanja postupka (nov. čl. 271. st. 2. ObZ-a).

¹⁵⁰ Usp. Čizmić, *Presuda zbog izostanka*, st. 188., koji dolazi do istog zaključka u slučaju kad je sud odgodio donošenje presude zbog izostanka radi pribavljanja potrebnih obavijesti, a tuženik podneskom ospori tužbeni zahtjev.

¹⁵¹ Čl. 335. st. 3. i 4. ZPP-a glasi:

“(3) Presuda se donosi odmah nakon zaključenja glavne rasprave i nju objavljuje sudac pojedinac, odnosno predsjednik vijeća.

(4) U složenijim predmetima sud može odgoditi donošenje presude za petnaest dana od dana zaključenja glavne rasprave. U takvu slučaju u istom roku sud će održati ročište na kojem će objaviti presudu. To je ročište sud dužan zakazati na ročištu na kojem je glavna rasprava zaključena. Ročište na kojem se presuda objavljuje održati će se neovisno o tome jesu li stranke o njemu obaviještene, odnosno jesu li pristupile na to ročište.”

¹⁵² Čl. 337. st. 1. ZPP-a glasi:

“(1) Presuda se mora izraditi i otpremiti u roku od trideset dana od donošenja. Predsjednik suda može na temelju obrazloženog prijedloga suca pojedinca, odnosno predsjednika vijeća dopustiti produženje toga roka za daljnjih trideset dana.”

Nakon ZIDObZ 07, međutim, na specifičan je način uređeno donošenje, izrada i dostava presuda zbog ogluhe i zbog izostanka u postupcima o uzdržavanju djece (nov. čl. 305.c ObZ-a).

U sporovima o uzdržavanju u kojemu je tužitelj maloljetno dijete ili dijete nad kojim roditelji ostvaruju roditeljsku skrb nakon punoljetnosti sud je dužan već prigodom dostave tužbe tuženiku dostaviti i poziv za prvo ročište (nov. čl. 305.c st. 1. ObZ-a; *v. supra ad* 3.2.2. i 3.3.2.). Ako se ispune uvjeti za donošenje presude zbog ogluhe ili zbog izostanka, sud će na zakazanom ročištu strankama objaviti presudu te im je uručiti (nov. čl. 305.c st. 2. ObZ-a). Odsutnoj stranci se presuda neće dostaviti, već će se objaviti na oglasnoj ploči suda (nov. čl. 305.c st. 2. ObZ-a). Smatrat će se da je dostava presude toj stranci obavljena istekom osmoga dana od dana objave na oglasnoj ploči (nov. čl. 305.c st. 2. ObZ-a). Ako se ne ispune uvjeti za donošenje presude zbog ogluhe, sud će održati zakazano ročište i, ako odluči to ročište odgoditi, odmah na njemu zakazati novo ročište, na koje se odsutna stranka neće posebno pozivati (nov. 305.c st. 3. ObZ-a). Ako se na tom ročištu ispune uvjeti za donošenje presude zbog izostanka, sud će donijeti tu presudu, odmah je napisati i uručiti strankama (nov. čl. 305.c st. 4. ObZ-a). Odsutnoj stranci se presuda neće dostaviti, već će se objaviti na oglasnoj ploči suda (nov. čl. 305.c st. 4. ObZ-a). Smatrat će se da je dostava presude toj stranci obavljena istekom osmoga dana od dana objave na oglasnoj ploči (nov. čl. 305.c st. 4. ObZ-a).¹⁵³

Posebno je predviđeno da se u obrazloženju presude zbog ogluhe odnosno zbog izostanka iznose samo razlozi koji opravdavaju donošenje takve presude (čl. 338. st. 5. ZPP-a), dakle, konstataciju procesnih pretpostavaka i obrazloženje razloga zbog kojih se smatra da je tužbeni zahtjev osnovan.

Nema sumnje da je mogućnost donošenja presuda zbog ogluhe i zbog izostanka, njihovo pojednostavljeno donošenje, pismena izrada te dostava u odnosu na redovan postupak u cilju bržeg i učinkovitijeg ostvarenja djetetova

¹⁵³ Na navedeni način sud će postupati i prigodom svake naredne odgode ročišta, s time da će na ročištu na kojem će zaključiti glavnu raspravu odrediti ročište za objavu presude (nov. čl. 305.c st. 5. ObZ-a). Na ročištu za objavu presude sud će je u pravilu strankama i uručiti, a ako do toga ročišta presuda ne bude napisana, na njemu će odrediti posebno ročište za uručenje presude, o kojemu se odsutna stranka neće posebno obavijestiti (nov. čl. 305.c st. 6. ObZ-a). Stranci koja ne pristupi na ročište za uručenje presude, presuda se neće posebno dostaviti, već će se objaviti na oglasnoj ploči suda (nov. čl. 305.c st. 7. ObZ-a). Smatrat će se da je dostava presude toj stranci obavljena istekom osmoga dana od dana objave na oglasnoj ploči (nov. čl. 305.c st. 7. ObZ-a).

prava na uzdržavanje. Tome pridonose i odredbe o mjerama osiguranja radi uzdržavanja (nov. čl. 355. st. 3. i nov. čl. 356. st. 2. ObZ-a) te o dužnosti suda da pokrene ovrhu na temelju odluke o uzdržavanju djeteta (nov. čl. 350. st. 1. ObZ-a), odnosno o istoj supsidijarnoj dužnosti centra za socijalnu skrb (*arg. ex nov. čl. 234. st. 2. ObZ-a*).

3.5. Odgoda donošenja kontumacijskih presuda

3.5.1. *Općenito*

Donošenje presude zbog ogluhe odnosno zbog izostanka dogodit će se ako je potrebno da sud prije donošenja presude pribavi obavijesti radi li se o zahtjevu kojim stranke ne mogu slobodno raspolagati (čl. 3. st. 3., čl. 331.b st. 3. i čl. 332. st. 3. ZPP-a; *v. supra ad 3.2.6.*).

Donošenje presude zbog ogluhe može se odgoditi i ako nema dokaza da su tuženiku uredno dostavljeni tužba i poziv za davanje odgovora na tužbu, a nesumnjivo je da su mu upućeni (čl. 331.b st. 5. ZPP-a; *v. supra ad 3.2.2.*). Donošenje presude zbog izostanka može se, također, odgoditi ako nema dokaza da je tuženik uredno pozvan, a nesumnjivo je da mu je poziv upućen (čl. 332. st. 5. ZPP-a; *v. supra ad 3.3.2.*). U takvim slučajevima sud će odrediti rok, koji ne može biti dulji od trideset dana za dostavu u zemlji odnosno dulji od šest mjeseci za dostavu u inozemstvu, da se izvidi jesu li tuženiku tužba i poziv za davanje odgovora na tužbu uredno dostavljeni odnosno je li on uredno pozvan (čl. 331.b st. 5. i čl. 332. st. 5. ZPP-a). Ako se u tom roku utvrdi da su ta pismena bila tuženiku uredno dostavljena, odnosno da je tuženik bio uredno pozvan, donijet će se presuda zbog ogluhe odnosno zbog izostanka (čl. 331.b st. 5. i čl. 332. st. 5. ZPP-a).

U navedenim slučajevima presuda zbog ogluhe odnosno zbog izostanka može se donijeti i bez saslušanja stranaka (čl. 331.b st. 7. i čl. 332. st. 7. ZPP-a).

3.5.2. *Odgoda donošenja kontumacijskih presuda radi provjere radi li se o nedopuštenim raspolaganjima stranaka*

U propuštanju tuženika da podnese odgovor na tužbu odnosno ospori tužbeni zahtjev najkasnije do zaključenja prvog ročišta za glavnu raspravu

manifestira se stranačka dispozicija (*v. supra ad 3.1.1.*), pa je stoga sud dužan voditi računa o granicama stranačke dispozicije prema odredbama čl. 3. st. 3. ZPP-a i nov. čl. 305.a st. 2. ObZ-a.

Kada bi sud utvrdio da se radi o zahtjevima kojima stranke ne mogu slobodno raspolagati, jer je očito da su raspolaganja stranaka prema svom sadržaju ili sama po sebi, neovisno o njihovom sadržaju, protivna prisilnim propisima, javnom moralu ili dobrobiti djeteta ili je cilj s kojim su poduzete protivan prisilnim propisima, javnom moralu ili dobrobiti djeteta, sud ne bi smio donijeti presudu zbog ogluhe odnosno zbog izostanka premda su se ostvarili ostali uvjeti za njezino donošenje, već bi morao nastaviti postupak, te onda presuditi prema rezultatima raspravljanja (*arg. ex čl. 331.b st. 2. i čl. 332. st. 2. ZPP-a*). Međutim, ako bi sud posumnjao da se radi o raspolaganju protivnom prisilnim propisima, javnom moralu ili dobrobiti djeteta pa ocijeni da je o toj okolnosti potrebno pribaviti dodatne obavijesti, sud bi mogao odgoditi donošenje presude zbog ogluhe odnosno zbog izostanka (*arg. ex čl. 331.b st. 3. ZPP-a, čl. 332. st. 3. ZPP-a; v. supra ad 3.2.6.*).

Odredbe čl. 331.b st. 3. ZPP-a i čl. 332. st. 3. ZPP-a ne određuju postupak u slučaju odgode donošenja presude. Te odredbe ne određuju, također, hoće li sud odrediti rok u kojem treba pribaviti obavijesti; u kojem roku se ima donijeti i izraditi presuda zbog ogluhe odnosno zbog izostanka kada se njezino donošenje odgodi radi pribavljanja obavijesti.

Treba uzeti da bi rješenje kojim bi sud odredio odgodu donošenja presude zbog ogluhe odnosno zbog izostanka imalo značenje rješenja o upravljanju postupkom (čl. 278. st. 2., čl. 301., čl. 311. st. 4., čl. 312. - 315. i čl. 343. st. 3. ZPP-a). Rok za pribavljanje obavijesti je sudski rok (čl. 111. st. 1. ZPP-a) te produživ (čl. 111. st. 2. - 4. ZPP-a). Protiv toga rješenja žalba ne bi bila dopuštena (*arg. ex čl. 278. st. 2. ZPP-a*).¹⁵⁴ Ako obavijesti stignu prije određenog roka, sud će prije donijeti odluku. Sud bi trebao donijeti odluku najkasnije u roku od petnaest dana od primitka obavijesti (*arg. ex čl. 335. st. 4. ZPP-a*).

Do isteka roka, sud bi trebao zastati s postupkom. O zastoju sud bi bio dužan odlučiti rješenjem, onim istim kojim će odrediti odgodu donošenja presude zbog ogluhe odnosno zbog izostanka. Učinci zastoja postupka odgovarali bi učincima prekida postupka (čl. 215.a ZPP-a).

Tijekom zastoja bi se mogle poduzimati radnje nužne radi ostvarenja svrhe zastoja. Tako bi sud, npr., mogao pribaviti potrebne podatke od centra za so-

¹⁵⁴ Ali *v. Čizmić, Presuda zbog izostanka*, str. 97.

cijalnu skrb, Ministarstva financija - Porezne uprave, Ministarstva unutarnjih poslova, Hrvatskoga zavoda za mirovinsko osiguranje, Financijske agencije i drugih osoba, a kojima one raspolažu (*arg. ex nov.* čl. 231. st. 5. ObZ-a). Sud bi obavijesti mogao zatražiti i od tužitelja.

Daljnji bi tijek postupka zavisio o obavijestima koje bi sud dobio. Ako bi iz zatraženih obavijesti proizlazilo da su tužiteljevi navodi točni i da se ne radi o nedopuštenim raspolaganjima, sud bi trebao donijeti presudu zbog ogluhe odnosno zbog izostanka. O donošenju presude zbog ogluhe odnosno zbog izostanka *v. supra ad* 3.4. Ako bi, pak, iz zatraženih obavijesti proizlazilo da tužiteljevi navodi nisu točni i da se radi o nedopuštenim raspolaganjima, sud ne bi smio donijeti presudu zbog ogluhe odnosno zbog izostanka.

Na temelju odredaba čl. 331.b st. 7. ZPP-a i čl. 332. st. 7. ZPP-a, koje određuju da se u navedenim slučajevima presuda zbog ogluhe odnosno zbog izostanka može donijeti i bez saslušanja stranaka, moglo bi se zaključiti da sud nije dužan pružiti strankama mogućnost da se izjasne o dobivenim obavijestima.

Treba uzeti, međutim, da bi sud morao omogućiti tužitelju da se izjasni o dobivenim obavijestima (*arg. ex* čl. 354. st. 2. t. 6. ZPP-a).¹⁵⁵

3.5.3. *Odgoda donošenja kontumacijskih presuda radi izvida urednosti dostave*

Drugi slučaj kad bi trebalo odgoditi donošenje presude zbog ogluhe odnosno zbog izostanka jest ako nema dokaza da su tuženiku dostavljeni tužba i poziv za davanje odgovora na tužbu odnosno ako nema dokaza da je tuženik uredno pozvan, a nesumnjivo je da mu je poziv upućen (čl. 331.b st. 5. i čl. 332. st. 5. ZPP-a).

Prije donošenja presude zbog ogluhe odnosno zbog izostanka sudac je dužan pažljivo provjeriti je li tuženik bio uredno pozvan. Dokaz o urednom pozivu pruža dostavnica. Dostavnica je javna isprava koja služi kao dokaz o izvršenoj dostavi, pa se i na nju odnosi oboriva zakonska predmnjeva o dokaznoj snazi javnih isprava (*arg. ex* čl. 230. st. 3. ZPP-a).¹⁵⁶ Dostavnica je primarno, ali ne

¹⁵⁵ Usp. Čizmić, *Presuda zbog izostanka*, str. 97., koji zauzima isto stajalište, ali samo u odnosu na dobivene obavijesti koje su, prema ocjeni suda, nepovoljne za tužitelja.

¹⁵⁶ Njezin je mogući sadržaj uređen ZPP-om. ZPP-om je uređena i procedura njezina sastavljanja (ispunjavanja) odnosno postupanja s njome (čl. 149. ZPP-a).

i jedino sredstvo za utvrđivanje dostave. Ako nestane, dostava se može dokazivati i na drugi način (čl. 149. st. 11. ZPP-a; *v. supra ad* 3.2.2. i 3.3.2.), npr., rezultatima potražnice.

Sud bi mogao odgoditi donošenje presude zbog ogluhe odnosno zbog izostanka:

(1) ako nema dokaza da su tuženiku uredno dostavljeni tužba i poziv za davanje odgovora na tužbu odnosno ako nema dokaza da je tuženik uredno pozvan (*arg. ex* čl. 331.b st. 5. ZPP-a, čl. 332. st. 5. ZPP-a, čl. 149. st. 11. ZPP-a), stoga što je dostavnica nestala;

(2) ako nema dokaza da su tuženiku uredno dostavljeni tužba i poziv za davanje odgovora na tužbu, odnosno ako nema dokaza da je tuženik uredno pozvan jer se još nije vratila dostavnica, ali je sigurno da mu je poziv poslan (*arg. ex* čl. 331.b st. 5. ZPP-a, čl. 332. st. 5. ZPP-a);

(3) iako ZPP određuje da se donošenje presude zbog izostanka može odgoditi ako nema dokaza da je tuženik uredno pozvan, a nesumnjivo je da mu je poziv upućen, treba uzeti da bi sud mogao odgoditi donošenje presude zbog izostanka i u slučaju kad bi tuženik koji je došao na prvo ročište za glavnu raspravu, a kojemu dostava poziva nije bila uredna te se stoga ne može izjasniti na tom ročištu o tužbenom zahtjevu, doveo u pitanje istinitost elemenata sadržaja dostavnice, npr., kome je i kada dostava izvršena ako iz njezina sadržaja *prima facie* proizlazi da je uredna (*arg. ex* čl. 230. st. 3. ZPP-a). Dostavnica je javna isprava kojom se nešto potvrđuje, dakle, javna isprava uz koju se veže oboriva predmnjeva o istinitosti njezina sadržaja. Ako se dostava dokazuje dostavnicom, mora se moći dokazati protivno.

Odredbe čl. 331.b st. 5. ZPP-a i čl. 332. st. 5. ZPP-a ne određuju postupak u slučaju odgode donošenja presude zbog ogluhe odnosno zbog izostanka.

Treba uzeti da bi rješenje kojim bi sud odredio odgodu donošenja presude zbog ogluhe odnosno zbog izostanka imalo značenje rješenja o upravljanju postupkom (čl. 278. st. 2., čl. 301., čl. 311. st. 4., čl. 312. - 315. i čl. 343. st. 3. ZPP-a). Tim bi rješenjem sud odredio rok, koji ne može biti dulji od trideset dana za dostavu u zemlji odnosno dulji od šest mjeseci za dostavu u inozemstvu, kako bi se izvidilo jesu li tuženiku tužba i poziv za davanje odgovora na tužbu uredno dostavljeni odnosno je li on uredno pozvan (čl. 331.b st. 5. i čl. 332. st. 5. ZPP-a). Dakle, rok bi bio mješovit, tj. sadržavao bi elemente sudskog i zakonskog roka.¹⁵⁷ Protiv toga rješenja žalba ne bi bila dopuštena (*arg. ex* čl. 278. st. 2. ZPP-a).

¹⁵⁷ Ali *v.* Čizmić, *Presuda zbog ogluhe*, str. 97.

Do isteka roka, sud bi trebao zastati s postupkom. O zastoju sud bi bio dužan odlučiti rješenjem, onim istim kojim će odrediti odgodu donošenja presude zbog ogluhe odnosno zbog izostanka. Učinci zastoja postupka odgovali bi učincima prekida postupka (čl. 215.a ZPP-a). Ako se u tom roku utvrdi da su ta pismena bila tuženiku uredno dostavljena odnosno da je tuženik bio uredno pozvan, donijet će se presuda zbog ogluhe odnosno zbog izostanka (čl. 331.b st. 5. i čl. 332. st. 5. ZPP-a). Sud bi trebao donijeti odluku najkasnije u roku od petnaest dana od utvrđenja urednosti dostave (*arg. ex* čl. 335. st. 4. ZPP-a). O donošenju presude zbog ogluhe odnosno zbog izostanka *v. supra ad* 3.4.

Ako bi sud odredio rok za izvide o urednosti dostave u kraćem trajanju od krajnjih rokova propisanih ZPP-om, sud bi mogao taj rok produžiti, međutim, time ne bi smio preći te krajnje rokove (*arg. ex* čl. 331.b st. 5. ZPP-a, čl. 332. st. 5. ZPP-a).¹⁵⁸

U slučaju da sud ne bi uspio u krajnjem roku određenom ZPP-om (trideset dana odnosno šest mjeseci) utvrditi jesu li tuženiku uredno dostavljeni tužba i poziv za davanje odgovora na tužbu odnosno je li tuženik uredno pozvan, treba uzeti da taj rok ne bi mogao produžiti (*arg. ex* čl. 331.b st. 5. ZPP-a, čl. 332. st. 5. ZPP-a).¹⁵⁹ U takvom slučaju, kad se ne može sa sigurnošću utvrditi jesu li tuženiku tužba i poziv za davanje odgovora na tužbu uredno dostavljeni, odnosno je li uredno pozvan, treba uzeti da mu nisu uredno dostavljeni odnosno da nije uredno pozvan.¹⁶⁰ Sud ne bi mogao donijeti presudu zbog ogluhe odnosno zbog izostanka, već bi tuženiku trebao (ponovno) dostaviti tužbu i poziv za davanje odgovora na tužbu odnosno trebao bi zakazati novo ročište.

Upitno je shvaćanje prema kojem nema zapreke u slučaju kad sudu stignu podaci prema kojima je dostava tuženiku bila uredna, a nakon proteka roka od trideset dana odnosno šest mjeseci, da sud donese presudu zbog ogluhe odnosno zbog izostanka.¹⁶¹ Treba uzeti da je rok od trideset dana odnosno šest mjeseci, u kojem bi se trebalo izviditi jesu li tuženiku uredno dostavljeni tužba i poziv za davanje odgovora na tužbu odnosno je li uredno pozvan, krajnji rok koji se ne bi mogao produžiti (*arg. ex* čl. 331.b st. 5. ZPP-a, čl. 332. st. 5. ZPP-a). Ako

¹⁵⁸ Usp. Kamhi, GSP, str. 362.

¹⁵⁹ Ali *v.* Čizmić, *Presuda zbog ogluhe*, str. 97., koji navodi da se radi o sudskom roku te da bi ga sud mogao produžiti za još neko vrijeme ili ponovno poslati tuženiku poziv da odgovori na tužbu.

¹⁶⁰ U tom smislu i VSH: Rev-1212/86; Rev-1632/86, Pregled sudske prakse, 33/185 - *cit.* prema Dika, GPP V., str. 256.

¹⁶¹ Tako Čizmić, *Presuda zbog ogluhe*, str. 97 - 98.

bi sud utvrdio nakon proteka tih rokova da je dostava tuženiku bila uredna te donio presudu zbog ogluhe odnosno zbog izostanka, radilo bi se o apsolutno bitnoj povredi odredaba parničnog postupka (*arg. ex* čl. 354. st. 2. t. 5.).¹⁶² Treba uzeti, dakle, da sud u navedenom slučaju ne bi mogao donijeti presudu zbog ogluhe odnosno zbog izostanka (*arg. ex* čl. 331.b st. 5. ZPP-a, čl. 332. st. 5. i čl. 354. st. 2. t. 5. ZPP-a). Ako je tuženiku uredno dostavljena tužba s pozivom na davanje odgovora na tužbu odnosno ako je on uredno pozvan, a što je utvrđeno nakon proteka roka, sud ne bi slao ponovno tužbu (i poziv za davanje odgovora na tužbu), već bi zakazao ročište (odnosno novo ročište) čiji bi ishod ovisio o tome bi li tuženik osporio tužbeni zahtjev.

4. UMJESTO ZAKLJUČKA - EVALUACIJA MOGUĆNOSTI DONOŠENJA KONTUMACIJSKIH PRESUDA U SPOROVIMA O UZDRŽAVANJU DJECE I PROJEKCIJE *DE LEGE FERENDA*

Posljednjim je izmjenama ObZ-a (ZIDObZ 07) uvedena mogućnost donošenja kontumacijskih presuda u sporovima o uzdržavanju djece (nov. čl. 305.a ObZ-a) te su izvršene određene ozbiljnije intervencije u uređenje alimentacijske procedure, na koje se nastojalo ukazati u ovom tekstu (nov. čl. 305.a - 305.d ObZ-a).

Tako je ZIDObZ 07 na specifičan način uređeno donošenje, izrada, dostava presuda zbog ogluhe i zbog izostanka te odgoda ročišta u postupcima o uzdržavanju djece (nov. čl. 305.c ObZ-a).

Pravno-politički cilj kojim se zakonodavac rukovodio prilikom usvajanja takva rješenja, kako proizlazi iz Obrazloženja Konačnog prijedloga Zakona o izmjenama i dopunama Obiteljskog zakona, jest maksimalno ubrzanje postupka u alimentacijskim sporovima, između ostalog, sprječavanje da se izbjegavanjem dostave odugovlači njegovo okončanje.¹⁶³ *Ratio* je izmjena i da se maksimalno ubrza i time olakša ostvarivanje prava djeteta na uzdržavanje. Tome bi trebale pridonijeti i odredbe o privremenim mjerama te o mogućoj nesuspendivnosti žalbe (nov. čl. 305.d ObZ-a). Naime, ZIDObZ-om 07 uvedena je mogućnost

¹⁶² Usp. Bazala, *ZPP s objašnjenjima i sudskim odlukama*, str. 243.; Omanović, *Contumacia*, str. 136.

¹⁶³ V. Obrazloženje Konačnog prijedloga Zakona o izmjenama i dopunama Obiteljskog zakona, <http://www.sabor.hr/Default.aspx?art=15238>, 13. studenoga 2007., str. 26.

da se već u povodu tužbe odrede privremene mjere radi osiguranja prava na uzdržavanje djeteta (nov. čl. 305.d st. 1. ObZ-a) te da sud već u prvostupanjskoj (kontumacijskoj) presudi odredi da žalba ne zadržava ovrhu,¹⁶⁴ odnosno da odluči da rješenje o privremenoj mjeri ostaje na snazi do njezine pravomoćnosti (nov. čl. 305.d st. 5. ObZ-a).

Hoće li se proklamirani cilj ostvariti? Odgovor na to pitanje prvenstveno ovisi o postupanju sudova. Novo uređenje prvostupanjskoga alimentacijskog postupka zahtijeva od sudova jačanje procesne stege i zapravo reorganizaciju rada tijekom prvostupanjskog postupka. Dosadašnja sudska praksa, na koju se ukazalo u ovom radu, suviše je fleksibilna u tumačenju pretpostavaka za donošenje presude zbog ogluhe odnosno zbog izostanka (*v. supra ad 3.2. i 3.3.*).¹⁶⁵

Efikasnost će ZIDObZ 07 ovisiti o tome hoće li ga suci slijediti, između ostalog, i o tome kako će reagirati na zahtjeve tuženika za odobravanje povrata u prijašnje stanje (čl. 117. - 122.a ZPP-a) te žalbu (čl. 348. - 377.a ZPP-a).

Nužnost da se općenito pojača procesna disciplina u parničnom postupku te posebno maksimalno ubrza postupak u sporovima o uzdržavanju djece, zahtijevala bi da se i pretpostavke za donošenje presude zbog ogluhe odnosno zbog izostanka, i pretpostavke za prihvaćanje prijedloga za povrat u prijašnje stanje strožije prosuđuju. U prilog tomu govorili bi i razlozi pravne sigurnosti te potreba sprječavanja zlouporabe prava u postupku, posebno pravila o dostavi. Potrebno je "oživiti" staru devizu *vigilantibus jura*. Rezultat toga bio bi povećana efikasnost i brzina postupanja.

ZIDObZ 07 razrađena su i posebna pravila o dostavi tužbe u alimentacijskim sporovima (nov. čl. 305.b ObZ-a) koja imaju prednost u primjeni u odnosu na opća pravila o dostavi ZPP-a (*lex specialis derogat generali*). Tim je pravilima statuirana dužnost suda da postavi tuženiku privremenog zastupnika ako se dostava tužbe ne uspije obaviti ni na adresi koju sud dobije od nadležne policijske uprave (nov. čl. 305.b st. 2. ObZ-a). Pritom ObZ sadrži predmnjevu o tome kada se smatra da dostava nije uspjela (nov. čl. 305.b st. 3. ObZ-a).

Treba primijetiti, međutim, da su opća pravila o dostavi ZPP-a, nakon posljednje novele (ZIDZPP 08), funkcionalnija u odnosu na posebna pravila ObZ-a o dostavi u alimentacijskim postupcima jer, između ostalog, čine suvišnim

¹⁶⁴ U tom će slučaju sud staviti izvan snage rješenje o privremenoj mjeri radi uzdržavanja (nov. čl. 305.d st. 5. ObZ-a).

¹⁶⁵ U razloge za takvo postupanje sudova ovdje se neće dublje ulaziti budući da bi to prešlo okvire zadane teme.

postavljanje privremenog zastupnika. Umjesto toga predviđaju mogućnost da se dostava obavlja stavljanjem pismena na oglasnu ploču suda (nov. čl. 143. st. 2., 3. i 4. ZPP-a). *De lege ferenda*, trebalo bi preispitati odredbu nov. čl. 305.b. st. 2. ObZ-a o postavljanju privremenog zastupnika u slučaju kad se dostava nije uspjela obaviti ni na adresu koju je sud dobio od nadležne policijske uprave, uzimajući u obzir odredbe nov. čl. 143. ZPP-a.

Trebalo bi, *de lege ferenda*, razmisliti i o mogućnosti generalizacije određenih rješenja novouređene alimentacijske procedure. To se posebno odnosi na reorganizaciju rada suda tijekom prvostupanjskog postupka, u prvom na rješenja statuirana u ObZ-u o slanju poziva za prvo ročište (čl. 305.c st. 1. ObZ-a), o odgodi ročišta (čl. 305.c st. 3. i 5. ObZ-a), o donošenju, izradi te dostavi presude (čl. 305.c st. 2., 4., 6. i 7. ObZ-a). U prilog prihvaćanja takvog iskoraka govore i posljednje izmjene ZPP-a (ZIDZPP 08) u odnosu na postupak u sporovima male vrijednosti.¹⁶⁶

Summary

Sladana Aras *

DEFAULT JUDGMENTS IN CHILD MAINTENANCE CASES

The purpose of this paper is to analyze the institute of judgments in contumacy (no-answer default judgments and default judgments) in proceedings on the maintenance of minors i.e. children over whom parents have parental custody after they come of age. It became possible to pass such judgments following the enactment of the Law that introduced amendments to the 2007 Family Act.

At the beginning, in the historical overview, the paper considers the (im)possibility of passing judgments in contumacy according to the former legislation of the Federal People's Republic of Yugoslavia/Socialist Federal Republic of Yugoslavia and the former family legislation of the Yugoslav republics and provinces. Furthermore, it considers rulings on this particular issue in the present legislation, especially in post Yugoslav states and it quotes a number of provisions of the Italian law.

¹⁶⁶ V. nov. čl. 461.g, nov. čl. 461.j st. 2. i nov. čl. 466. st. 1. ZPP-a.

* Sladana Aras, LL. B., Assistant, Faculty of Law, University of Zagreb, Trg maršala Tita 14, Zagreb

In this context, the author gives a general analysis of the legal nature of the judgments in contumacy and considers the preconditions for passing these judgments according to the Civil Procedure Act and the Family Act. Special attention is given to particularities of judgments in contumacy in proceedings relating to child maintenance.

In conclusion, the author evaluates the newly introduced possibility of passing judgments in contumacy in proceedings on child maintenance and points to a number of de lege ferenda proposals.

Key words: judgments in contumacy, no-answer default judgments, default judgments, child maintenance, alimony proceedings

Zusammenfassung

Sladana Aras **

VERSÄUMNISURTEILE IN KINDESUNTERHALTSSACHEN

Das Ziel dieses Beitrages ist die Analyse des durch das Gesetz über die Änderungen und Ergänzungen zum Familiengesetz von 2007 als Möglichkeit eingeführten Instituts der Versäumnisurteile (Kontumazialurteile wegen Nichterwiderung auf eine Klage oder Nichterscheidens) in Verfahren zum Unterhalt eines minderjährigen Kindes oder eines Kindes, über das die Eltern auch nach dessen Volljährigkeit die elterliche Sorge ausüben.

Am Beginn des Beitrags wird im Rahmen einer historischen Übersicht die (Un-)Möglichkeit der Verkündung von Versäumnisurteilen nach der ehemaligen Legislative der Föderativen Volksrepublik Jugoslawien (später Sozialistischen Föderativen Republik Jugoslawien) und nach dem ehemaligen Familienrecht der jugoslawischen Republiken und Provinzen erörtert. Ebenfalls werden diesbezügliche Regelungen in der aktuellen Gesetzgebung bestimmter postjugoslawischer Staaten mit dem Hinweis auf einzelne Vorschriften des italienischen Gesetzes betrachtet.

In diesem Zusammenhang werden allgemein die Rechtsnatur von Versäumnisurteilen untersucht sowie die Voraussetzungen für ihre Verkündung nach der kroatischen

** Sladana Aras, Diplom-Juristin, Assistentin an der Juristischen Fakultät in Zagreb, Trg maršala Tita 14, Zagreb

Zivilprozessordnung und dem Familiengesetz behandelt. Besondere Aufmerksamkeit wird den Besonderheiten der Versäumnisurteile in Streitsachen über den Kindesunterhalt geschenkt.

Abschließend werden die neu eingeführten Möglichkeiten für die Verkündung eines Versäumnisurteils in Kindesunterhaltverfahren einer Bewertung unterzogen und gewisse Vorschläge de lege ferenda unterbreitet.

Schlüsselwörter: Versäumnisurteile, Versäumnisurteil wegen ausgebliebener Klageerwiderng, Versäumnisurteil wegen Nichterscheinens, Kindesunterhalt, Unterhaltungsverfahren